नमो तस्मै भगवते शाक्यमुनये तथागतायार्हते सम्यक सम्बुद्धाय

यमद्वार अवदान

धातुतेज राजकुमार जातक सहित:

धर्म ज्ञानज्योति [illegible] प्रणिधान सूत्र

नेपाल भाषा

अनुवादक:- लेखक

पं. सद्धर्मराज बज्राचार्य शास्त्री

नमो तस्मै भगवते शाक्यमुनये तथागतायार्हते सम्यक सम्बुद्धाय

यमद्वार अवदान

धातुतेज राजकुमार जातक सहित:

अपायगति षोडसनरकस्य प्राणी उद्धारकृत

नमो बुद्धाय

नमस्ते शाक्यसिंहाय धर्मचक्रं प्रवर्तयेत् ।

त्रैधातुकं जगत सर्व शोधयेत् सर्व दुर्गतिम् ।

अनुवादक:- लेखक

पं. सद्धर्मराज बज्राचार्य शास्त्री

यमद्वार अवदान

धर्मज्ञान ज्योति बोधिसत्व प्रणिधान सूत्र

थ्वसूत्र धर्म संस्कार जूगु छँ बाखं कनेत उपयोग जूगुख: । सकल यजमान उपासक पिंगु छँ यमद्वार थौंगु बाखं कनेगु प्रयोजनीय जुयाच्वंगु यमद्वार अवदान सफू खः ।

सकलप्राणीत उद्धार जुइमा धाइगु प्रणिधान याना तगु धर्म ज्ञान ज्योति बोधिसत्वयागु प्रणिधानसूत्र यमद्वार अवदान कनातगु अनुवादयाना सकलया न्ह्योने प्रकाश यानागु जुल ।

थ्व सफू गुम्हेसिनं ब्वना बाखं कनी, गुम्हेसिनं न्यनी । उम्हेसिनं सकलप्राणी उद्धार जुइमा धका प्रणिधान याय्गु । सूत्र यमद्वार अववान सूत्रनं धयात गु दु । न्हापाया पण्डित पिसनं थ्व यमद्वार अवदान सकलयात कनाथकुगु खः ।

थ्व यमद्वार अवदान कनेगु, न्यनेगु, न्यना बोधिचित्तोत्पाद याना सकलप्राणी उद्धार जुइमा धका प्रणिधान याय्गु उपाय कौशल्ययान धयात गु दु । थ्व उपाय प्रयोग मार्ग खः ।
थ्व उपाय प्रयोग मार्ग द्वारा सकलप्राणी उद्धार जुइमा ।

पं. सद्धर्मराज बज्राचार्य शास्त्री

प्रकाशक: दानपति (बुद्ध रत्न) परिवार

मेगु सफू पिदनेत मूल्य पारिश्रमिक रू. ३०/-

पिदना ३००/-
बुद्ध सम्वत - २५४८
नेपाल सम्वत ११२५, विक्रम सम्वत २०६१
थाकू:-

विषयसूची

धर्म धइगु थ्वहे खः

(छन्द कविता)

वल, वन सुख दुःख जन्ममरण समेत ।
जगतभय वईगु दुखवक्व फुकेत ॥१॥
सुरमुनिगणपिसं लाभयाना विज्यागु ।
अनुत्तर बुद्ध ज्ञान बोधिज्ञान च्वन्ह्यागु ॥२॥
सुगतवरमहान बुद्धयागु त्रियान ।
चर्यायाय्गु क्रिया थ्व बुद्ध धर्मसदानं ॥३॥
अतिकन सुख वैगु नित्य ध्याने च्वनेगु ।
मनस च्वनि मभिंगु पापवक्वं म वैगु ॥४॥
दशवलवुद्ध यागु बोधिज्ञान वयेका।
जगत वुख मवैगु बुद्ध ज्ञान सियेका ॥५॥
भिनगु सुगतिमार्ग न्ह्योने च्वंगु निदान।
ग्रहणयाये विधान बुद्धधर्म त्रियान ॥६॥
थवगु मनस च्वंगु धर्म धातु म्हसीका ।
तनमन शुभचित्त बोधिचित्त वयेका ॥७॥
नरजनम अवस्थाय् बुद्ध धर्मे च्वनेगु ।
बुद्ध शरण वनेगु बुद्धज्ञान ज्वनेगु ॥८॥
प्रज्ञा धैगु धर्मसीके ज्ञानसंभार वैगु ।
धर्मया महत्व सीके पुण्य संभार वैगु ॥९॥
महायाने बोधिचित्तं बोधिज्ञान मुनेगु।
धर्म धइगु थ्वहेखः धर्मचित्त जुयेगु ॥१०॥

रचना याम्ह

पं. सद्धर्मराज बज्राचार्य शास्त्री

मंगलाचरण

दुर्गतिपरिशोधन धारणी

नमो बुद्धाय । ॐ नमो भगवते सर्वदुर्गतिपरि शोधनराजाय तथागतायार्हते सम्यक सम्बुद्धाय । तद्यथा । ॐ शोधने विशोधने सर्वपाप विशोधने सर्वापायगति गहन विशोधने शुद्धे विशुद्धे सर्वपाप विशुद्धे सर्वकर्मावरण विशोधने स्वाहा ॥

स्तोत्र

दुर्गत्युत्तरणी सेतुं सर्वदुर्गति शोधकम् ।
तथागतं जगन्नाथं नमेऽहं त्रिजगत् गुरुम् ॥
स्वाहा धइगु मन्त्रपद खः ॐ स्वा हुँ । ॐ हा हुं । ॐ आ हुँ ।
इति स्वाहा । थःगु बोधिचित्तं पापफुकं मदेका वीगु मन्त्रकना तगु खः।

थ्व दुर्गतिपरि शोधन व्यूहे च्वंगु शुद्धगु बुद्धोपदेश धारणी खः ।
थ्व धारणी १०८ धाः ब्वनेगु समाधि ध्यान खः।
दुर्गतिपरिशोधन राज तथागत अर्हत सम्यक सम्बुद्ध भगवान बुद्ध शाक्यमुनि तथागतयागु नाम खः। धइगु सुत्रे कनातगु दु ।

थ्व दुर्गति परिशोधन धारणी श्री शाक्यमुनि भगवान बुद्ध प्राणी पिन्त उद्धारयाय्गु कारणे सकलयात कना विज्यागु खः। थ्व धारणी ब्वंगु पुण्यं विवंगत जुया वपिं सकल प्राणीगण उद्धार जुइगु खः।

थ्व दुर्गतिपरिशोधन धारणी सुं गुम्हेसिनं न्हियं ब्वना च्वनी । ब्वंगु न्यनी । सकलयातनं ब्वना न्यंकी । न्हियं ब्वना च्वंपिं प्राणीतनं दुर्गति वने माली मखु । सुखावती वास जुया सुखानन्द लाभ जुइ । धइगु बुद्धोपदेश धारणी संग्रहे कना तगुदु । तर सकलप्राणी उद्धार जुइमा धका ब्वनेगु, बोधिचित्तोत्पाद याना ब्वनेगु खः ।

परन्तु बोधिचित्तोत्पाद याना दुर्गतिपरिशोधन धारणी सवालाख पर्यन्त ब्वना च्वनेगु पुण्य संभार लाभ जुइगु बुद्ध वचन कनातगु दु । बोधिचित्तोत्पाद याना धारणी ब्वनेगु उपाय कौशल्ययानया प्रयोग मार्ग क्यनातगु ज्ञान सीके बहजु ॥

पं. सद्धर्मराज बज्राचार्य शास्त्री

प्रारम्भ वक्तव्य

बुद्धोपदेश कथं संसारे प्राणीगणपिन्त क्लेशपाशं चिना तइगु माया जाल सुनानं सीके फइमखुगु जुयाच्वन । माया जाल धइगु प्राणी गण संसारे मोह जुइगु जाले संसरणजुया बौंलागु बांमलागु योगु, मयोगु मत्योगु आविस भुलेजुया अनि त्य सुखदुःख भोग याना जुइगु मायावी लोक खः । पुण्य व क्लेश निगुलिसं कुशल कर्म-अकुशल कर्मयागु लें पलाछिना ब्वांय ब्वांय जुया अनित्यकर्मयाकें प्रमाद जुया च्वंगु । व गुलिं प्राणी पिन्त अप्रिय दुःख जुया च्वंगु अयेहे अप्रिय दुःख विया च्वंगु संसारे प्राणी गणपिं यकों दु ।

थ्व संसारे प्राणी गण सकलयात जन्म जरा व्याधिमृत्यु जुइगु रोगं ग्रस्त जुया च्वंगु दु । जीवितकाले थः पिसं मचायक संकष्ट जुइगु शारीरिक वेदनारोगजुया अगण्य अकालं मृत्यु जुया वना च्वन । जन्मजुस्येंलि लिपा सिना वनिगु लोकाचार संवृति धर्म प्रभावित जुया च्वन । अथे मृत्यु जुया वनीबले प्राणीयागु चित्त चैतसिक प्राण गनवन ? स्वर्गवनला ? अपायगति वनला ? सुनानं खनीगु मखु । सीकें फुगुनं मखु । आत्मा धइगु बोधिचित्त खःसा सकतां खनी ।

तदर्थ बुद्धोपदेशमहायाने थ्व अपायगति नरक भूमि संग्रह सुत्रे थुजागु ज्ञान दु, धइगु अनुवादयाना च्वयागु कारण भगवान बुद्ध यागु ज्ञानं जक सम्पूर्ण अपायगति नरकं उद्धार जुइगु खः । उद्धार जुइत साक्षात्कार याना क्यनीगु द्वादशाकार सत्यार्थ उपाय कौशल्य ज्ञान खः । थुजागु ज्ञान धारणा याना कुशलमूल भिंगु पुसापिना जूसा जक अपायगतिनरकं उद्धार जुया वने फइगु जुल धइगु बुद्धो पदेश ज्ञान कना तगु दु । थुकी धातुतेज सजीवं यम द्वारे वनावोगुनं च्वयागु दु थ्व यमद्वारा अवदान सूत्रे नरक गति लावनीगु अकुशलमूल आपालं कनातगु दु । थुकी धातुतेज सजीवं यमद्वारे वनावो गुनं च्वयागु दु थ्व यमद्वार अवदान सूत्रे नरक गतिस लावनीगु अकुशल मूल आपालं कनातगु दु । थःम्हं लाखौं करोडौं धन अर्जितयाना मात्सर्य चित्त दुर्गतिलावनीगु खः । लिसें मृत्युलिपा अपशोचकाये मालिगु थःगु हे चित्त याना जुइगु खेलं यमद्वारे लाइगु धका थ्व सूत्रे कना तगुफुक अनुवाद याना च्वः सा

द्वलछि पौ वतं मयाइगु जुया च्वन। थुकी टाक्क टुक्क याना च्वयागु मखु। सकलयात बोधयायत् उपाय कौशल्य प्रयोग याना सारांशं जक च्वयागु खः। टिब्बट यागु टंग्यूर ग्रन्थ अध्ययनयाना स्वः सा अपो ज्ञान थुइके फइगु खः टंग्यूर ग्रन्थनंयमलोकयागु खं कनातगु दु।

विमला बोधिसत्वभूमिस च्वंम्ह बोधिसत्वं प्राणीत अपालं अकुशल कर्म याना जूगु खना दुःख ताया बोधिचित्तोत्पाद याना थ्व अपायगति नरक भूमि संग्रह सूत्र संस्कृत भाषां मूल गद्य पद्य च्वया प्रचारयाना सकल उपासकपिन्त कना व्यूबले आश्चर्य जुया कायवाकचित्तंयाइगु अकुशलमूल कर्म दको त्वःता सकलप्राणी पिसंनं महायान बोधिसत्वचर्ययाना महायान समन्वागत जुया बोधिसत्व यात गुरु कल्याणमित्र धका सम्मान याना श्रद्धा आदर तया बोधिसत्वचर्य याना जुल। अन्तिमकाले देह त्वः ता वं बलेसुखावती भुवने वास जुया संसारं तरे जुया वन। थ्व सफू थुकी यागुहे अनुवाद जूगु खः बोधिसत्वं गुकथं सारांशं च्वयातल। अथेहे सारांशं अनुवाद यानागु खः। सम्पूर्ण ज्ञान थुइकेत थःगु आयुनं गाइमखुगु जुया च्वन।

यमद्वार अवदान धातुतेज जातकेनं अपाय गति नरक भूमि कनातगु दु। थ्व अवदान संस्कृतश्लोक जुया च्वन। थ्कफुक अनुवाद यासानं २०० पौनं मयाइगु जुया च्वन। उकीं भाषाजक च्वया अनुवाद याना पिदनेगु जूसा साधारण पिसं थुइके अपुजुइगु ताया। महानुभावपिसं ग्वाहाली व्यूसा बोधिसत्वचर्य सफल जुइ।

अन्ते थ्व सफुयागु ज्ञान बुद्धोपदेश खः धइगु सीका दुर्गति मलाइगु बोधिचित्तोत्पाद याना सुगतिलाभ जुइगु चर्य याना पुण्य संचय याय्‌गु पुण्य मार्ग खनीगु उपाय कौशल्य प्रयोग जूगु थ्व प्रयोगमार्ग पाठक पिन्त हितकर जुइगु खः। थ्व सफु पिदनेत कम्प्युटर टाइप सेटिङ्ग याम्ह बिनोद शिल्पकार (यजमान) व सुवर्ण महर्जन यात आपालं शुभाय् दु।

प्रस्तुतः- पं. सद्धर्मराज वज्राचार्य शास्त्री

साधुवाद

श्री शाक्यमुनि भगवान बुद्ध यागु जातक धातु तेज राज कुमार सजीवं यमलोक प्रवेश जूगु अववान बाखं बौद्ध इतिहास सफु अद्यापि तक दनिख: धइगु जित विश्वास लगे जुल ।

वसपोल पं. कविराज सद्धर्मराज वज्राचार्य शास्त्री ज्यूं जिगु छें च्वना २ घण्टा तकं धातु तेज राज कुमार जातकयागु बाखं पूवंक कना विज्यागु त:सकं रोचक पूर्ण जू । थ्व बाखनं यमलोकयागु चरित्र वयानवियातगुलि पापचित्तात्मा पिसं यातना भोगनये मालिगु वैवहे क्यना विज्यागु जुइमा । छायधासा प्राणीपिंस आपालं अकुशल कर्मराग द्वेष मोह यागु वशेच्वना सत्ययात असत्ययाना जूगु दैवयात असह्य जुया प्राणी कुलपुत्र कुलपुत्री पिन्त न्यंकेमागु उपदेश विया सुगति लाभ यायेगु विषये शूर वीर महापुरुषयात सजीवं यमलोके आकर्षणयाना क्यंगु प्रभास्वरहें ख: धइथ्यें च्वंगुजिं ताया ।

वसपोल शाक्यमुनि भगवान बुद्धं पूर्वकाले धातु तेज राजकुमार जुयाजन्म कागु बखते अचानक यम द्वारे प्रवेश जुया अनयागु चरित्र स्वया वोगु अपाय गति भूमि कर्मभोग यायेमागु फुक्क दु:ख निरोधयाय्गु धर्मोपदेश कनाविज्याम्ह पं. सद्धर्मराज वज्राचार्य यात साधुवाद विया च्वना । आ जिमिसं भतीचा अकुशल कर्म यानागु पाप फुकेत बोधिचित्तोत्पावयाना बुद्धयात लुमंका सकल प्राणी उद्धार याये फय्मा धका प्रणिधानयाना भद्रचर्ययाय्गु त्व: ते मखुत ।

अन्ते थुकीयागु अनुवाद यानातगुस यमद्वार महात्म्यसफू प्रकाश याय्त जिं सहयोग विया पिदना वियागु ख: ।

थ्व सफु पिदना वियागु पूण्यं सकल प्राणी अपांय गति मलाइगु बुद्ध चर्ययाना सकलयात उद्धार याये फय्मा, वसपोल धर्मोपदेशकयात शुभाय् दु ।

प्रकाशक :- (बुद्धरत्न) दानपति, ७० वर्ष

यमद्वार अवदान महात्म्य

(थनं निसें उपदेश वीगु, बाखंकनेगु)

थ्व धर्म ज्ञान ज्योति बोधिसत्वप्रणिधान सूत्रे यमद्वार अवदान कनातगु दु। यमद्वार अवदान यात धर्मद्वार धर्म राज महात्म्यनं धाइगु खः। कर्म विपाक अवदान नं धाइगु खः। यमद्वार अवदाने यमलोक यागु चरित्र वर्णन याना त गु दु। यमलोक धइगु कर्म भूमियात धाइगु खः। थुगु विषये थन यमद्वार अवदान थुगु कथं कना तगु बाखं प्रारम्भ याये त्यना।

नमो बुद्धाय। वसपोल भगवान बुद्धं जेतवन महाविहारे आपालं श्रोतागण भिक्षु, भिक्षुणी, उपासक, उपासिका, बोधिसत्वगण, महाजन, राजा, मन्त्री, भारदार, देव किन्नर गण पिं उपस्थित जुया च्वंगु सभा मण्डले धर्मोपदेश विया बाखं कना बिज्याना च्वन।

वसपोल भगवान बुद्धं धर्मोपदेश विया विज्यागु अन्तिम क्वचागु बखते भचा आराम कया विज्यागु अवसरे वसपोल बुद्धया न्ह्योने च्वना विज्याम्ह आनन्द भिक्षुं प्रार्थना यात।

"भो भगवान गुरु थन सकलयात न्यंका सीकेवीगु कारणे यमद्वार यागु यमलोके सजीवं वना यमलोक यागु चरित्र स्वया लिहां वोम्हेसिगु प्रशंसा थन सकलयात कना आज्ञा जुया विज्याहुं। भो भगवान सजीवं यमलोके वना यमलोकयागु सम्पूर्ण चरित्र स्वया लिहां वया सकलयात कना व्यूम्ह सुखः। थुग अवसरे थन सकलयात कनेगु योग्य जू।"

थथे धंका आनन्द भिक्षुं प्रार्थनायागु न्यना वसपोल भगवान् बुद्धं आज्ञाजुया विज्यात- हे आनन्द ? सजीवं यमलोके वना अनयागु फुक चरित्रस्वया लिहां वया सकल यात कना व्यूम्ह धातु तेज राजकुमार यागु जातक कने। ध्यान तया न्यना च्वं। न्हापा पूर्वकाले धर्मपुर धइगु देशे धर्मकल्प धयाम्ह जुजु छम्ह उत्पन्न जुया च्वन। व जुजु धर्मकल्प धइम्ह धर्मात्मा जुया सकल प्रजापिन्त कल्याण जुइक राज्यचले याना च्वन। व जुजु धर्मकल्पया महारानी धर्मरती पति व्रता जुया च्वम।

व धर्मकल्पजु जुया काय् छम्ह जक दु । धातु तेज राजकुमार याशरीर तः सकतें बांला ३२ स्वीनिता लक्षण दुम्ह सुन्दर शरीर तेजवान सकसया उपरे वया करुणा दुम्ह जुया च्वन ।

छम्हु बिने धातु तेज राजकुमार प्रजापिंगु हालचाल विचारयाना सोवने धका सलगया याकचा पिहां वन । व युवक राजकुमार धातु तेजं थःगु राज्य देश निरीक्षण याय्गु कारणे शहरं पिने चाहुला स्वया जुल । अजागु बखते सल वायु वेगं ब्वाय् वना सलं हुइक यंका आपालं तापाकं यंका व्यूगु धातु तेज राजकुमारं रोके याये मफु ।

अनंलि व राजकुमार धातुतेज सल नाप चम्पक देशे थ्यन । श्रीनगर धइगु चम्पके देशे थ्यं बले सुन्दरी अप्सरा गणपिं वया स्वागतयात । थ्व देश स्वर्गलोक खः । छलपोल धर्मात्मा राजकुमार अचानक सजीव म्वाम्ह थन थ्वंक विज्यात । छु कारणे थन विज्यानागु खः। थुगु अवसरे जिमिगु छें विज्याहुं । जिमिसं विचार याना च्वने । थनं पिने दक्षिण दिशाय् वने मज्यू। दुःख सिया मृत्यु जुइगु भय दु । जिमिगु भाग्यं छलपोल धर्मात्मा पुरुष जिमित लाभ जुल ।

थये धया अप्सरा सुन्दरीपिसं राजकुमार धातु तेजयात छें ब्वना यंका रसरंग क्रीडायाना नका पुंका तल । व राजकुमार धातुतेज आश्चर्य जुया च्वन ।

"अहो दैव जि गन लावंगुं जुल धका मनं विचार याना च्वन । अन मेपिं पुरुष मिजंत छम्ह जकहे खने मदु । निन्हु स्वन्हु तक अप्सरापिं नाप सुखभोगयाना प्यन्हु तक च्वन ।

अनंलि बिक चाया पिहां वया सलगया दक्षिण दिशा स्वया वन । अप्सरा पिसं दक्षिण दिशाय् स्वया वनेमज्यू धागु लोमन सलगया दक्षिण स्वया वं वं फियादं जुया च्वंगु भूमि मरुभूमि धइगु तप्त बालुका भूमियासे थ्यंबले सलं यःत कुतका विस्यूं वन । उम्ह राजकुमार धातु तेज सलम्हं कुतुं वना तप्त बालुका भूमि धइगु फिया मरुभूमिस फयतुना ब्वागु फिं पुगु अनुभव जुया दुख मन याना गन वने गन च्वने धइथ्यें जुया च्वंगु बखते छम्ह जन्तु वया धातु

तेज राज कुमार यात ताउतिं स्वया मनुष्य बोली धाल-

"हे मानव छ गनं वयाम्ह खः। छ गया वोम्ह सल विस्यं वने धुंकल। जिं छन्त थन तप्त वालुका भूमि धइगु म्वागु फिं पुका तइगु थ्व मरुभूमिं तरे याना विये। छ थन च्वने मज्यू। थन सी धुकुपिं पापीत जक वां छ्ये हया च्वं वइगु थाय् खः। उकी छ थन च्वने मज्यू जिगु म्हे गया च्वं वा। जिं छन्त तरे याना विये।

थये धावले व राजकुमार धातु तेज उम्ह जन्तु यागु म्हे गः वन। म्हे गये मात्र व जन्तु ब्वाँय् वना यमलोक या भूमिस थ्यंकाविल। व राजकुमार धातुतेजयात थः गु। म्हं क्वकया उम्ह जन्तु अन्तर्धान जुया वने मदया वन।

उगु बखते व धातुतेजं शोक क्या आश्चर्य जुया च्वन मने दुख ताया च्वंबले यमदूत छम्ह वया धाल- छ सु गनं वयाम्ह। छु कारणं थन वयागु। थन सीधुंकुम्ह जक वइगु थासे छ म्वाम्ह थन छाय् वयागु। छ थन च्वने मज्यू। याकनं लिहां हु।

धातु तेज राजकुमार धाल- जि धातु तेज राजकुमार धर्मपुर, देशया जुजु धर्मकल्पया काय् खः। जि सलगया थः गु देशे चाहुला स्वये धका सलगया पिहां वया वले सलं हइक यंका थन मरुभूमि थ्वंका विल। छम्ह जन्तुवया थन च्वने मज्यु जिगु म्हे गया च्वं वा। जिं तरे याना विये धागुलिं जन्तु गया वयागु थन त्वः ता वन।

धातुतेजं थये धावले हानं यमदूतं धाल-थन यमलोक यागु यमद्वार धइगु स्थान खः। सिनावंपिं जक थन थ्यंक वइगु जुया च्वन। छ म्वानिम्ह थन च्वने मज्यू। मृतक सी धुंकुम्ह प्राणी जक थन वइगु यमलोक खः।

धातु तेज राजकुमार धाल-हे यमदूत छलपोलं जित दया तया विज्याहुं विन्ति धाये। जि सजीव म्वाम्ह जुसानं पितृपति यमराज दर्शन यायत वयागु खः। यमराजयागु न्ह्योने ब्वना यंका विज्याहुं। यमराज दर्शन यायगु इच्छा जुल।

थये धावले यमदूतं वयात त्वः ता यमराज यागु न्ह्योने वना खबर व्यूवन। यमराज यागुन्ह्योने च्वना यमदूतं विन्ति यात - हे पितृपते धातु तेज

धयाम्ह धर्म कल्पया पुत्र राजकुमार सजीवं थन वया च्वन। सिहां हुं धया बसे छलपोल दर्शनयायत वयागु धाल। व धातु तेज म्वानिम्ह जुया च्वन। छलपोल दर्शन यागु इच्छायात।

यमराज आज्ञा जुल हे द्वारपाल यमदूत व राज कुमार धातुतेज थन ब्वना बा। थन न्ह्योने तये हः सां ज्यू।

थये आज्ञाजुबले यमराजया द्वारपाल यमदूत वना धातु तेज राजकुमार यात सः ता यमराजयागु न्ह्योने ब्वनायंकल यमराज यागु न्ह्योने पेश यात।

उगु बखते धातु तेज राजकुमारं यमराज दर्शनयाना नमस्कार याना च्वन। यमराजं थुजागुरुपक्यना दर्शन विल।

एकमुखं चतुर्बाहु श्वेतवर्ण महोज्वलम्।
यम दण्डं यमपाशं कलशं च वर प्रदम्॥

धर्मात्मा पिन्त जक दर्शन बीगु छपाख्वा, प्यकल्हा, तुयूम्ह, महोज्वल तेज बुम्ह यमदण्ड गडा, यमपाश, कलश ज्वना वरद मुद्रा याना विज्याम्ह शान्तमूर्ति यम राज दर्शन याना आश्चर्य जुया नमस्कार याना स्वया च्वन। अले धातुतेजर ाजकुमारं धाल भो धर्मराज जियन वयागु कारण छलपोलयागु राज्य स्वयगु इच्छाजुल। छलपोल यागु राज्यया चरित्र क्यना विज्याहुं। पितृ देवता धयापिं गुजापिं खः। जि धर्मपुर देशया जुजु धर्मकल्पया काय् खः। मा धर्मरती खः। जि राजकुमार धातुतेज खः।

य थे धावले धातुतेजयागु सुन्दर रुप खना आश्चर्य जुया यमराजं आज्ञाजुल - हे धातु तेज राजकुमार थन छाय् वयागु। छ म्वाम्ह तिनि। सजीवं छ जिगु न्ह्योने वया च्वन। छ धन्य खः छ समान तेजवुम्ह गनं मखना। छ धर्मात्मा जुया च्वंम्ह खः। छ थन वये मत्यनि। छ थन वय्त आयु मफूनी। छ्यन वय्गु ईनंमजूनि। उ छु कारणे थन वयागु छं छु धायेमाल।

धातु तेजं धाल- भो धर्मराज थन वयागु कारण क्षमा याना विज्याहुं। जित सलं हुइक यंका थन थ्यंका विल। छलपोलं ज्ञात याना विज्यागु दइ। थुगु अवसरे छलपोल यागु राज्यया चरित्र स्वया वनेगु इच्छा जुल।

थये धावले यमराजं द्वारपाल यमदूतयात स्वया आज्ञा जुल । हे द्वार पाल यमदूत व धातु तेजयात दुःख वियेमते । जिगु राज्ययागु देशे यमपुरे सुविस्ता साथ क्यने यंका व्यु । न्हापां चित्र गुप्त नाप लाका प्राणीपिंगु कर्मरेखा क्यना व्यू । षोडस नरक क्यना पापी पिन्तशासना यागु क्यना व्यु । खुंगु गति लापि प्राणीपिंगु कर्म रेखानं क्यना ब्यू हुं । फुक प्राणी पिंगु कर्म छु छु जुया च्वंगु दु । अजागु फुक क्यनेत सुविस्तासाथ क्यने यंकेमाल । अविचि नरक आदि भयंकर जुगु षोडस नरक कुण्ड-न क्यनेत ब्वना यके माल । एवं प्रकार यमराजयागु आज्ञा न्यना यमदूत पिसं तया स्तु धका प्रणाम याना च्वन ।

वसपोल यमराजयागु आज्ञा न्यना यमदूत पिसं धातु तेजयागु ब्वा स्वया "हे धातुतेज छ जि नापं नु । न्हापां चित्रगुप्तयागु कार्यालये ब्वना यंके । थुलि धया न्हापां चित्रगुप्त यागु कार्यालये ब्वना यंकल ।

उम्ह धातुतेजं चित्रगुप्त दर्शनयाना नमस्कार याना च्वन चित्रगुप्त विधातानं धातु तेजयात खना हर्ष जुया भद्रासने तथा सम्मानयाना थथे आज्ञा जुल । हे धातुतेज छ थन छु कारणे वयागु ? कना विज्याहुं ।

थथे आज्ञा जुवले धातुतेजं चित्रगुप्त यात स्वया थथे धाल- हे चित्रगुप्त छलपोलं जित वयातया प्रसन्न जुया विज्याहुं । देव दैत्य मनुष्य आदि प्राणीपिसं आपालं पाप पुण्य याना वोगुफुक कर्म रेखा लिखित सफु छलपोलं जित क्यना विज्याहुं ।

धातुतेजं थथे विन्ति यागु न्यना चित्रगुप्त विधातानं चौरासी योनिया प्राणी पिसं पाप पुण्य याना वोगु कर्म रेखा लिखित सफु फोलाकं तया तगु छगु छगु याना कया व्वना क्यन ।वसपोल चित्रगुप्त धातुतेज राजकुमार यात प्राणीपिंगु कर्म रेखा च्वयातगु फुक थुजागु धकाक्यना बिज्यात । अजावले धातुतेजं प्राणी पिंगु कर्म रेखा च्वया तगु खना तः सकं आश्चर्य जुया च्वन ।

अनंलि धातुतेज राजकुमार थःगु आसनं दना चित्रगुप्त याके विदाकया यम दूतनापं पूर्व दिशायागु ढोकापूर्वद्वारयागु चरित्र स्वयेत पिहां वन ।

उम्ह धातुतेज राजकुमारं पूर्व दिशाया पूर्वद्वार यागु न्ह्योने च्वना

च्वंपिं धर्मात्मा जुया मृत्यु जुया वोपिं सुख भोगयाना च्वंगु खना हर्ष जुया स्वया च्वन।

अथेहे हानं उत्तर दिशायागु उत्तर द्वारया ढोकाय् वना सोबले तपस्यायाना वोपिं मृत्यु जुया उत्तर द्वारे च्वना च्वं वोगु स्वया सुखभोग याना आनन्द जुया च्वंगु खना हर्ष जुया स्वया च्वन।

अथेहे हानं पश्चिम दिशाया पश्चिम द्वारे वना स्व वन। अन पश्चिम द्वारे वया च्वंपिं प्राणीत उत्तम जुगु धर्म याना धर्मयागु शरीर जुया बोधिचित्त जुया वोपिसंं सुखभोग याना च्वंपिं खना प्रसन्न जुयास्वया च्वन। बोधिचित्तोत्पाद याना प्राणीपिन्त उद्धार याना वीगु प्राणिधानयाना वोपिं धर्म चित्तात्मा धर्मात्मा जुया वोपिं सुख आनन्द जुइका च्वंगु धातु तेजं स्वया च्वन।

पूर्व पश्चिम उत्तर ढोकाया न्ह्योने वया च्वपिं धर्म चित्त जुया च्वपिं प्राणी पिन्त अप्सरा देवतापिसं श्रद्धा तया स्वागत सत्कार याना सम्मान यायृत तयार जुया च्वंगु धातुतेज राजकुमारं खना आश्चर्य जुयास्वया च्वन छु गुनागु दान यात अजागुहे न्ह्योने वया च्वनीगु नं. खना आश्चर्य जुया स्वया च्वन।

लुं यागु अनेक तिसा अनेक दान याना वोपिन्त अजागु हे तिसां तियेका श्रद्धातया सम्मान याना च्वंगुनं स्वयाच्वन अन्न दानयाना वोपिन्त अन्न नका तल। छें दान याना वोपिन्त छें तया विचारयाना तल। लासाफांगा खाता दानयाना वोपिन्त अजागुहे न्ह्योनेतया मानेयाना तल। गुजागु दानयाना वल, अजागुहे लाभ जुया सुखभोग याना च्वन। अजागु दृश्य फुक धातुतेज राजकुमारं खना आश्चर्य जुया स्वया च्वन।

पूर्व पश्चिम उत्तर यागु ढोका द्वारे धर्मात्मा धर्मचित्त जुया वोपिं प्राणीत नक वया आनन्द सुख भोग याना सुख पूर्वकं बास च्वनीगु छु नं. भय दइमखुगु अप्सरा देवता पिसं सम्मान याना श्रद्धातया नका पुंका तइगु स्थान खः स्वर्ग समान सुख भोगी जुइगु यमलोकया कर्म भूमि खः धइगु धातुतेजं सीका आश्चर्य जुया च्वन। अनंलि धातु तेज राजकुमार यमदूत नाप वना दक्षिण द्वारे सो वंबले अन मृत्यु जुया वोपिं प्राणीत अनेक पापयाना वोपीं फुक दुख सिया च्वंगु खना ग्यानाच्वन।

अह्रो आश्चर्य जुल धका विचाब जुइका च्वन । वय्यैं ह्यानं मेपिं पंचमहापातके लापिं प्राणीत मृत्यु जुया षोडस थिं थुगु नरके कुतुं वना दुःख कष्ट नयाच्वंगु जिं सित्तिकं पापयाना वल उकीं जित थुजागु दुःख जुल हाहा दैव धका स्वया च्वंगु गुवले नं सुख मदुगु निरये कुतुंवना च्वंपिं खना पापयागु फलं अजागु दुर्गति जुइगु धका धातुतेज राजकुमारं सीका भय व त्रास जुइका आश्चर्यजुया च्वन । (षोडस नरके लागु फुक विवरण क्वे १९ पौ स स्वयागु दु ।)

भिंगु चित्तं याना भिंगु सुगति जुइ । मभिंगु चित्तं याना मभिंगु दुर्गति जुइ धइगु धातु तेजं सीका कागु जुल ।

अजागु यमलोक यागु चरित्रे भयंकर पिं यमदूत खना ग्याना धातुतेज राजकुमारं उगु थासं लिहां वना यमराज यागु न्ह्योने थ्यंक वन । यमराज यात नमस्कार याना छलपोलयागु यमलोकया चरित्र स्वया वये धुन । छलपोल यमराज शुभ अशुभया साक्षी जुया विज्याम्ह खः ।

यमराजं आज्ञा जुल– छ धन्यहे खः छ मृत्यु मजूनिम्ह सजीवं थन थ्यंक वया जित दर्शन याबल । थन सकल देवतापिसंहे जित दर्शन या ये फइमखु । थन वय्‌गु समर्थ दइमखु । आ छ थः गु छेँ लिहां वना यमलोकयागु चरित्र प्राणीपिन्त कना उपदेश व्यू हुं । छं प्राणीपिन्त उद्धार याइम्ह खः यौ छ सजीव खः । मृत्यु मजूनि । उकीं थन च्वने योग्य मजू ।

थथे यमराजं आज्ञाजूगु न्यना धातु तेज विन्ति यात हे प्रभु धर्मराज आजि थगु देशे लिहां वने । थुलिधया धर्मराज रुप यमराजयात प्रणामयाना विदा कया यमदूत छम्ह नापं थःगु देश स्वया लिहां वन ।

अनंलि छथाय्‌ थ्यंका पाशावोम्ह यमदूतं धाल–आ छंगु देशेथ्यन । छ थःगु छेँ थ्यंक हुं । जि थगु यमलोके लिहां वने धया अन्तर्धान जुया वन ।

व राजकुमार धातु तेज थः मां बौ यागु न्ह्योने वना मां बौ यागु पालि भो पुया प्रणामयाना तः सकं हे हर्ष जुया च्वन ।

छगु ईले राजकुमार धातुतेज सुथ न्हापां सल गया पिहां वम्ह याक काय्‌ वुहां मवया गनवना च्वन । गन च्वन धइगु छुं नं खबर मवया जोतिषयात

कथना सोबले ज्योतिषं गणित विचार याना स्वया यमलोकया दक्षिण दिशा पाखे थ्यंक वन वइगु लिसः विया मृत्यु जुल धका शंका लगे जुया शोक कया स्वया च्वनागु ईले तुपुल्क न्ह्योने वोगु खना मां बौ सकल या मिखाय् हर्षया ख्वबि वय्का घेयपुना मन प्रसन्न जुइका च्वन ।

थुगु प्रकारं मुनीन्द्र भगवान शाक्यमुनि बुद्धं धातुतेज राज कुमार जातके यमराज दर्शनयाना यमलोक यागु चरीत्र स्वया लिहां वोगु कना विज्यागु उपदेश न्यना आनन्द भिक्षु मेपिं सकल आश्चर्य जुया चिमिसं बोहं जाय्का म्ह पियगुर्थ्यें इल्ल मिंका वसपोल बुद्धयात नमस्कार याना अभिवादन याना च्वन ।

वसपोल भगवान बुद्धं आज्ञाजुया विज्यात- व धातुतेज राजकुमार मेम्ह मखु । जिगु हे जन्मखः । पूर्वकाले धातुतेज राजकुमार जुया जन्मकया बले युवावस्थाय् सजीवं यमलोके वना वयागु लीला छिमित कना वियागु खः थ्व यमद्वार अवदान सुनां प्रचार याइ । वयात पुण्य लाभ जुइ ।

थुलित धातु तेजराजकुमारं यमलोके यमराज दर्शन याना यमलोकयागु चरीत्र स्वया लिहां वोगु यमद्वारा वर्णन छगु अध्याय क्वचाल ।

निगूगु अध्याये धातु तेजराजकुमारं मां बौ इष्टमित्र सकल प्रजागण, मन्त्रीगण, ऋषिगणपिं न्ह्योने तयायमलोकयागु चरीत्र स्वयूत यमराज दर्शनयाना यमराज यागु आज्ञाकया यमलोक यागु चरीत्र स्वया प्यंगुद्वार व भिंखुगु नरक भिंखुगुपुर भिंखुगु मुख्यगु नरके दुख सिया च्वंपिं प्राणीत फुक स्वया लिहां वयागु धका उपदेश व्युगु बुद्धं कना विज्यागु उल्लेख जूगुदु । थुगु विषये नरकयागु वर्णन जक क्वे च्वयागु दु । यमद्वार अवदान न्यागु अध्याय दु । आपालं नरकयागु वर्णन याना त गु दु ।

थ्वफुक संस्कृत मूल गद्य श्लोक जुयाच्वन । थ्व फुक्क न्यागु अध्याय यागुनं नेपाल भाषा अनुवाद याना तयागु दु । ग्वहाली ट्यूसा पिद निगु जुयाच्वन । थुकी १९ पौ निसें यमलोक यागु खं वइगु दु जि थुजागु यमद्वार अवदानमहात्म्य स्वम्ह यजमान पिंगु छें च्वना उपदेश बिये थुवगुनं खः ।

थ्व पिदनागु छगु अध्यायया‌गु सकल सिनं न्यने कने योग्यजू ।

धर्म ज्ञान ज्योति बोधिसत्व प्रणिधान सूत्र
चित्तं याना छु गति जुइ ?

बुद्धोपदेश कर्म निर्देश कथं नास्तिक दृष्टिं भिंगु ज्यायात स्यंका छवइ। कामाप्ति उत्पत्तिं कर्म लाभयाइम्ह नायः जूसानं नाश जुयावनी। व मिथ्यादृष्टिंभिंगुयात प्रतिवाद याइगु हेतुफल खः। व फुक हे क्रमशः मनुष्यपिंगु क्लेशं मनुष्य यातहे जुइगु खः स्वंगु कर्म पथ मृषावाद पैशुन्य, संभिन्नप्रलापयागु निष्ठा लोभ द्वेष मो हं जुइगु खः थुजागु प्यंगु क्लेश कायवाक चित्तं जुया वइगु खः। क्रोधं पैशुन्य कर्मयाना जुइ। कायिक वाचिक मानसिकं याइगु अशुभ कर्म स्वंगु प्रकार दुश्चरित दु। अभिघ्या मनंयाइगु कर्ममखु। काय वाकं याइगु कर्म खः। मनंनिर्से याइगु मनोदुश्चरित स्वंगु प्रकार दु। मनंनिर्से जुया वइगु संचेंतनीय अभिध्या व्यापाद मिथ्या दृष्टि क्लेश कर्म अकुशल यात मनोदुश्चरित धाइगु खः मिथ्यादृष्टि पिंगु चित्तवोधिचित्त जुइमखु। वोधिचित्तोत्पाद याना कुशल कर्मयायत् अन्धा समान जुया च्वनी। मिथ्या दृष्टि अकुशल मूल चित्तजूपिं मृत्यु जुइबले वयागु चित्त चैतसिक क्वे षोडस नरके वास या वनी। धइगु कर्म विपाके कनातगु दु। गुजोगु चित्त जुइ। अजागु चित्तं कर्म भोग याइगु बुद्धं कना विज्यागु दु।

थःम्हं अपराध यागु दोष त्वः पुया मेपिन्त दोषविया खँ ल्हाइगु यात दुरात्मा स्वभाव धाइ। व दुष्ट स्वभाव खः। अजापिं निरये भोग यावनी। अपमान अनादर याना अमैत्री जूपिं दुर्गति वास या वनी। धर्म समुच्चये चित्तं याना जुइगु थथे कना तगु दु।

"चित्तं नयति देवेषु चित्तं च नरभूमिषु।"

चित्तंनयत्युपायेषु चित्तं भ्रामयति प्रजाः॥"

भिंगु चित्तयात देव कुले तयेयंकि। चित्तंयान्ा मनुष्य कुले उत्पन्न जुइ। चित्त दुष्ट जुसा अपायगति वासया वनी। चित्तं याना प्राणी गण संसारे भ्रमण जुया च्वनी। फुक कर्म चित्त यागु ज्या खः धइगु चित्त वर्ग क्यना तगु दु।

आयुर्वेदशास्त्रेनं अथेहे चित्त यागु स्वभाव कनातगु दु। दुष्टचित्तं याना आयुक्षय जुइ। शुभचित्तं याना आरोग्य बढे जुइ। भिंगुचित्त जूसा स्वभाव बांलाना शरीर यात शोभा बढे जुया च्वनी। बोधिचित्त हीन जूम्हेसित मुखमलीन जुया च्वनी धइगु आयुर्वेदे कनातगु दु।

अकुशल कर्म त्याग

बुद्धं थथे आज्ञा जुया विज्यागु दु- विमला बोधित्व भूमिस च्वंम्ह बोधिसत्वंयथे चिन्तनायाना च्वनीगु खः निश्चयनं अकुशलेलापिं प्राणीपिसं भिंगु अकुशलकर्म पथे च्वना आपालं कर्तव्य याना जुल। कुकर्तव्ययाइपिसं नरक भोग याये मालिगु, तिर्यक गति वना कर्म भोग याये मालिगु जुया च्वन। कारण मृदु,मध्य, अधिमात्र जक हे जूसां यमलोके वना दुःख भोग याये मालिगु जुया च्वन। प्राणातिपात (हिंसा), अदत्तादान (चौरकर्म), काममिथ्याचार मृषावाद, पैशुन्य, पारुष्य, संभिन्नप्रलाप, अभिघ्या, व्यापाद मिथ्यादृष्टि थुलि भिंगु अकुशल कर्म विपाकं निरये पतन जूवनी अनंलि तिर्यक लोके उत्पन्न जूवनी। अनं मृत्यु जुया नरके नातुं पतन जूवनी। अनंलि हानं छको मनुष्यलोके उत्पन्न जूवनी। अकुशल कर्ममध्ये मेगु क्लेश वाकिदुगु कर्म विपाकं विभव तृष्णा कया जूगु चित्तं नरके नातुं उत्पन्न जूवना कर्म भोगया वनी। शठ, मायावी जुया च्वंगु व कुदृष्टि तया जूगु पापं अथेहे नरके पतन जूवनिगु जुल। थुजोगु प्रकारं तः धंगु दुःखस्कन्धे कुतुं वना च्वंपि प्राणी पिसंयाना जूगु अकुशल कर्म पयं नरक बास जुया च्वनीगु जुल। अहो जिमिसं थुजोगु वश अकुशल कर्म पथ यात त्याग याना बुद्धयागु त्रियान प्रज्ञापारमिता उपाय कौशल्य याने च्वना बोधिसत्व चर्य याना च्वने। अहो संसारया प्राणी पिसं मेपिगुं धर्मस्यंके गु लोभं अतृप्त जुया च्वन। विषमचित्तं म्वायूगु ईच्छा याना च्वन। थुजापिं निरये गमन जुइवले सुनां उद्धार याइ जिमिसं आवंनिसें थ्व वोधिसत्वचर्य यना दशभूमि पारयाना लिपा बुद्धपद लाभ जूइवले प्राणीपिन्त उद्धार या वने फयूमा धका बोधिचित्तं प्रणिधानयाना च्वनीगु बोधिसत्वपिंगु बुद्धकार्य बोधिसत्व पिन्त कनाविज्यागु बुद्धोपदेश कनातगु दु।

भगवान बुद्ध पर निर्मित वशवर्ति भुवने च्वना बोधिसत्व पिन्त कना

विज्यागु धका जिन पुत्र बोधिसत्वं थ्व सूत्रे उल्लेखयाना तगु खः। बोधिसत्व जुया च्वंपिसं दश अकुशल कर्मत्याग याना प्रणिधान याना तगु खः। बोधिसत्व जुया च्वंपिसं दश अकुशल कर्मत्याग यायृत अयेहे प्राणीपिन्त दश अकुशल कर्मे मलाकेत विमला- बोधिसत्व भूमिस च्वना बुद्धकार्य याना च्वनीगु खः बोधिचित्तं प्रणिधानयाना बुद्धचर्य याइगु खः।

विमला बोधिसत्व भूमिस च्वंम्ह बोधिसत्वं कर्म भूमि यमलोक यागु मार्ग थुजागुधका थ्व प्रमाण उल्लेख याना विज्यात।

भगवानं थये कना विज्यात - थ्व धातुतेजं यमलोक यागु मार्ग वर्णन उपदेश व्यूगु खः।

कर्म भूमि यमलोक मार्ग

इहोत्तरेण कीटाद्रि नवकाद्धिमवां ततः।

पंचशत विस्तृतायामं सरोर्वागन्धमादनात्॥

अर्थात गुंगु प्रकारयागु कीटाद्रिया अन उत्तर पार्खे हिमालय हिमखण्ड दु। अन न्ह्योने च्वंगु गन्धमादन पर्वतया न्ह्योने न्येगु (५०) योजन आयामया गम्भीर जुया च्वंगु नदी संगम पुखु दु। अन तः धंगु प्यंगुनदी- गंगानदी, सिन्धुनदी, वक्षुनदी व शीतानदी प्रवाह जूगु लः पिने निकास जुया वना च्वंगु दु। व सरोवर नदी न्येगु योजन व्या गम्भीर जुया च्वन। व नदी यागु लः अष्टांगोपेत च्यागु प्रकारया स्वादीष्ट सागुजलं व्याप्त जुया च्वन। थनंनिसें कर्मभूमियागु खं वइ।

केवल अन मनूत न्ह्यामं वने फु। अजागु स्याने वनेफुपिं मनूयात पुरुषार्थवान् महायान समन्वागत धाइगु खः। व सरोवर पुखुया न्ह्योने जम्बुबृक्ष छगुदु। जम्बुवृक्ष जुका वनेगु लपुइ भिगु प्रकारया द्वीप दु। व द्वीपयागु नाम यात जम्बु द्वीप व जम्बुद्वीपयागु फल धाइगु खः। व यमलोक जम्बुबीप धाइगु जुया च्वन। अजागु जम्बुवीप यात हे कर्म भूमि धाइगु खः। यमलोकनं धाइगु खः। धइगु बुद्धं कना विज्यागु यमद्वार अब वानेनं कनातगु दु।

नरक स्थान

अधः सहस्त्रैर्विंशत्या तन्मात्रो ऽ वीचिरस्य हि।

तदूर्ध्व सप्त नरकाः सर्वेऽष्टौ षोडशोत्सदः ॥

जम्बुद्वीप नीद्वः योजनाया क्वे उलिंहे परिमाणया अवीचि नरक धइगु महानरक दु । वयां च्वेन्ह्यूगु (७) नरक दु । थुलिच्यागु नरकया क्वे हानं मेगु फिंखुगु (१६) उत्सद नरक दु । अनहे हानं मेगु महानरक छगु दु ।

आनन्तर्य कर्मयाइपिं देवद्रोही मातृपितृ द्रोही, गुरु द्रोही, जनद्रोही तथा पंच महापाप याना वोपिं फुक अजागु उत्सद व महानरके पतन जुया दुःख भोगया वनी । थ्व फुक आनन्तर्य कर्म विपाकं जुइगु खः ।

हानं मेगु अपायगति नरक यागु वर्णन वियातगु थुकथं कनातल नरके च्वं पिनि आयु विषये बुद्धोपदेश कर्म भूमि विपाके उल्लेख जूगु अनुसार अन महानरके अवीचि नरके न्यासः वर्ष आयु (५००) वर्ष आयु दु । महानरके अवीचि नरके न्यासः वर्ष आयु भुक्तमान जुइबले थन संसारे न्याद्वल (५०००) वर्ष छगु अन्तरकल्प आयुवितेजुया वनी । महानरके च्वंपिं दुर्गति भोगया पिनि प्राणीया न्यासः वर्ष आयु भोगयाइगु, संसारे छगु अन्तर कल्पन्यावो वर्ष वनिगुलिं अपालं दुःख भोग याये मालिगु जुयाच्वन ।

मृत्यु जुया वपिंगु चित्त चैतसिक प्राण यमद्वार या प्यंगु द्वारे पूर्वद्वार । पश्चिम द्वार । उत्तर द्वार । दक्षिण द्वार । प्यंगु ढोका या न्हयोने थ्यंकः वनी । पूर्व पश्चिम उत्तरया यमद्वारे धर्मात्मा जुयावोपिं सुख आनन्द वासयाना च्वने दइगु द्वारया दुने दरवार थ्यें च्वंगु छें दु । व छें या दुने कोथाय् सिंहासन तया त गु दु सिंहासने धर्मात्मा पिन्त समानयाना तइगु जुया च्वन । थथे धका धातु तेज राजकुमारं स्वयावोगु बुद्धं कना विज्यागु बोधिसत्वं उल्लेख याना तगु खः । बोधिचित्तोत्पाद याना प्राणीपिन्त उद्धार याये फयूमा धका प्रणिधान याना छें वुं सम्पत्ति दरबारे ऐश्वर्य भोग याय्गु दकों त्याग याना क्लेश धइगु छुं मदुम्ह त्यागी तपश्वी जुया वोपिं प्राणी पिन्त सम्मान याना श्रद्धा आदर तया अप्सरा पिसं ल्हा ज्वना यंका यमद्वारया पूर्वद्वारे वा पश्चिम, उत्तर द्वार या दुने दरवारे यंका कोथाय् तया तगु सिंहासने फयूतुका यमराजं मानेया वइगु वर्णन विया तगु दु। चित्रगुप्त विधातानं माने याना च्वनी ।

थुजागु यमलोक यागु चरित्र धाततेज राजुकुमार जातके

धातुतेजकुमारं सजीवं अन थ्यंका स्वयावया लिहांवोबले सकलयात उपदेश व्यूगु यमद्वार अववाने बांलाक हे कना तगु दु। पुरुषार्थ मवुम्ह सजीवं यमलोके वने फइमखु।

तर पापात्मा दुष्ट चित्त जुया च्वंपिगु चित्त चैतसिक प्राण मृत्यु जुइवले दक्षिण द्वारे लावनी। दक्षिण द्वारया दुने अनेक नरक स्थान दया च्वन। सिंह ख्वा, भालु ख्वा, खिचा ख्वा, जम्वु ख्वा, लाखे ख्वा, जुया च्वंपिं यमदूत गणपिसं पापात्मापिन्तः खिपतं चिना दाया अनेकप्रकारं शासन याना नरके तये यंकिगु– दक्षिण द्वारं नरके वां छ्व्ये यंकीगु, ग्यानापुस्ये च्वं धका बुद्धं कना विज्यागु यमद्वारया दक्षिण द्वार ढोकाया दुने अनेक नरकया स्थान थुलिदु धका कना तगु बोधिसत्वं च्वया वंगु खः।

थुजागु यमद्वार अवदान धातु तेज राजकुमारं स्वया वोगु यमद्वार यागु चरीत्र फुक थः मां अबु दाजु किजा दुष्ट वन्धु सकल प्रजागणपिन्त कना उपदेश व्यूगु जातक भगवान बुद्धं कना विज्यागु खः धातुतेज राजकुमार वसपोल भगवान बुद्धयागु पूर्वजन्म यागु जातक खः। धातु तेज राजकुमार जातके यमद्वार व यमलोक चरीत्रे प्राणी पिंगु कर्मभूमि अपाय गति भूमियागु वर्णनवियातगु अध्ययन याना स्वये बले ग्यानापुस्ये च्वं।

कर्मभूमि यागु षोडसपुर (१६ पुर)

बोधिसत्वं यमलोके च्वंगु पुर झिंखुगु लोकपुर थुजागु दु धका बुद्धोपदेश थुकथं कना तगु दु।

जन्ममरण भवे लापिं प्राणीत मृत्यु जुया चित्त चैतसिक प्राण सुखावती भुवने वा स्वर्गे बासया वनेगु मार्ग मखपिं कर्म भूमि बासया वनीगु स्थान झिंखुगु प्रकार पुर दु। संसारयागु दिनं लछि बास च्वनी। आनन्तर्य कर्म याइपिं षोडसपुरे च्युतजुया च्वनी। थइगु यमद्वार सुत्रे थुकथं कना तगुदु। थ्व बुद्धोपदेश खः।

१) सौरिपुर प्रथममास च्वनीगु - पश्चात्ताप काये मालिगु स्थान।
२) नरेन्द्र नगर पुर द्वितीय मास - नुगः मछिना ख्वये मालिगु स्थान।
३) गन्धर्व नगर पुर तृतीयमास - नुगः मछिना ख्वये मालिगु स्थान।

४) शैलागम पुर चतुर्थमास - क्वागु फिं पुका तइगु स्थान
५) क्रुर पुर पंचममास - ग्यानापुक खनीगु स्थान
६) क्रौंच पुर अर्द्धषष्टमास - ग्यानापुक खनीगु स्थान
७) चित्रनगर पुर षष्टमास - वैतरणी नदी लाइगु स्थान
८) वन्हापद पुर सप्तममास - क्षार नदी लाइगु स्थान
९) दुःखद पुर अष्टम मास - षोडस नरक महानरक स्थान
१०) नानाक्रन्दन पुर नवम मास - अनेक उपनरक स्थान ।
११) तप्तपुर दशम मास - रौरब नरक आदि स्थान ।
१२) सुतप्त नगर पुर एकादशा मास - महारौरव नरक स्थान ।
१३) रौद्रस्थान पुर अर्द्ध मास - उन् नाभिधक अनेक नरक स्थान ।
१४) शीतपुर पूर्ण द्वादश मास - उन् नाभिधक अनेक नरक स्थान ।
१५) धर्मराज पुर सांवत्सर मास - धर्मराज द्वार ।
१६) धर्मराज पुर द्वितीय वर्ष (निदं) दइबले यम (धर्म)राज न्ह्योने व चित्रगुप्तयागु न्ह्योने थ्यनी ।

वोधिचित्त मजूपिं प्राणीत च्वेकनागुपुरया विचे बास जुया च्वनी । लछि मासपतिकं मृतकयागु नामं श्राद्ध याना च्वेकनागु पुरं पार याना बीगु श्राद्धकर्म खः । वोध्यंगपिण्ड (एक पिण्ड) थय्‌गु खः ।

सख्या दान, कुतुम्ब ज्वलं कोथाज्वलं, भुतुज्वलं अन्न जाकी बजी, माय्, लहर, मुसु, इत्यादी दान धर्म कर्म याना मृतक उद्धार याय् गु कार्य महायान चर्य खः । दशपारमिता ज्ञाने लीन जुइगु दश दान याना वीगु खः बोधिचित्तोत्पाद याना थः म्हं दश दान याना बंसा उ त्तम जुइ ।

दश दान प्रमाण–वुद्धोपदेश ।

गो भू तिल हिरण्याद्य बासो धान्यगुडानि च ।
रुप्य लवण मित्याहु दश दान इति स्मृतः ॥

गो=सा । भू=चा छकु । तिल=हामो । आद्य=ध्यो । बास कपाय् । धान्य वा । गुड चाकु । रुप्य ओहो । लवण चि । हिरण्य लुं (लुं यागु चीज) थुलि भिता दान याय्‌गु यात दश दान धाइगु खः। दशपारमिता ज्ञाने लीन याय्‌त वशदान

याय्‌गु उत्तम धका बुद्धं कना बिज्यागु ज्ञान बोधिसत्वं सूत्रे कनातगु जुल ॥

यःजीवित जूगु अवस्थाय् च्वे कनागु दश दानयाना व्यु सानं सर्वोत्तम जुइ धयातगु दु। मृतकयागु नामं दान याना व्यूसां उत्तम दान जुइ धइगुनं बुद्धोपदेश कनातगु दु। यदि थुजागु दश दान याय्‌त मात्सर्य चित्त जुया दश दान याये मखु धका गना विल धासा षोडस नरके पतन जूवनी धइगु बुद्धं कना विज्यागु दु। धका बोधिसत्वं उल्लेख याना तगु जुल।

मृतकयागु चित्त बोधिचित्त (धर्मचित्त) जूसा याकनंहे छन्हु दिने धर्मराज पुरे आनन्दं बास लाभ जुइगु खः। धर्मात्मा बोधिचित्तयात धर्मराजं (यमराजं) सुन्दररुप दर्शन विया सम्मानयाना आदर तया स्वर्ग बास जुइगु लं क्यना सुख लाभ जुइका हर्ष जुया स्वागत याना विमाने तया स्वर्गलोक छ्व्या विज्याइगु धका थ्व सूत्रे कनात गु दु।

तर नास्तिक व दुरात्मा क्लेशचित्त जुया वोपिन्त दुःख जक जुया प्रेतगति लावनी धाइगु बोधिसत्वं उल्लेख याना वन। युजागु च्वया तगु बोधिसत्व यागु कृति बोधिचित्तोत्पाद याना क्यंगु खः। विमला बोधिसत्व भूमिस च्वंम्ह वोधिसत्वं धातु तेजं स्वयावोगु दक्षिण द्वारे नरक यागु वर्णन थ्व सुत्रे थुकयं च्वयातगु दु। यमलोकया यम द्वारे दक्षिण ढोकाया दुनेनिसें षोडसनरक व उत्सव नरक आदि च्यागु नरके कर्म भोग याइगु खः धइगु प्राणी पिंगु कर्म भूमि थुकथंकनातगुदु।

दक्षिण ढोकाया दुने प्रत्येक याना भिंखुगु प्रकारया उत्सद नरक दु। उत्सव नरके छचाखेरं प्यंगु पःखा व प्यंगु ढोका दु। व गुलिताः हाकगु व्याखः। उलिहे ताः हाकगु आयाम दु। व उत्सद नरकया प्यखेसनं ल्वहं यागु पः खालं चाहुयेका तगु दु। उकिया छत ल्वहं यागु जुया च्वन। व उत्सव नरकया भूमि ज्वलित अर्थात छ्वयाच्वंगु मिथ्यें जागु ल्वहं दु। व सछिगु योजन तक ताः हाक्कगु मियागु ज्वालां व्याप्त जुया च्वनी धइगु नरक वर्णन उल्लेख जूगु दु। अनं वुने भिंखुगु उस्सद नरकया प्रमाण थुकथं वियातगु दु।

कुकूलं कुणपं चैव क्षुरमार्गादिकं नदी
तेषां चतुर्दिश शीता अन्येष्टा बर्बुराबयः॥

अर्थात फिंखुगु नरकया प्यंगु विशाय् कुकूल नरक, कुणप नरक क्षुरमार्गनरक वैतरणी नदी नरक दु। हानं मेगु असिपत्र नरक क्षयशाल्मली वननरक, संजीव नरक,, कालसुत्र नरक, संघात नरक, ज्वालरौरक नरक, धूमरौरव नरक, तापन नरक, प्रतापन नरक, अवीचिनरक, पूतिगूथ नरक, क्षारोदक नरक समेत याना १६ फिंखुगु उत्सद नरक दु। थ्वयात बर्बुरादि नरक धाइगु खः।

कुकूल नरक- मि च्याना च्वंगु भट्टीस अपाय गतिया जीव थ्यें याना क्लेशचित्त धारीया थःगु म्ह भट्टी तया बी। पापी यागु छ्यंगु ला हि फुकं छ्वया वनी। हानं च्वे वना वलकि न्हापाथ्यें तुति ल्हा दया वइगु थाय् यात कुकूल नरक धाइ। थ्व ग्यानापूगु नरक खः। असह्य जुइक दुःख भोग यायेमा लिगु निरय स्थान खः। बज्रयानयात बुद्धधर्म मखु धाइपिं धर्मशास्त्र द्रोही, महायानयात लिपा वोगु धका अनादर याना कुंखिना जूपिं बुद्धधर्म द्रोही, गुरू द्रोही, कल्याण मित्र द्रोही त फुक कुकूल नरके कुतुं वना दुःख सिया च्वनी। पाप फुना मवंतले कुकूल नरके बास याना च्वनीगु जुल।

गुम्हेसिनं थः मॉं बौयात द्रोहयाइ। द्रोह याना मैत्री विच्छेद याना च्वनी। दान अन्तराय याइ। मात्सर्य चित्त जुया च्वनी। अजापिं सिनावनी बले वयागु चित्त पापात्मा जुया कुकूल नरके स्वयं कुतुं वनीगु जुल।

कुणप नरक - गूथ कर्दम धइपिं सूचिमुख मुलुप्वा थ्यें जूम्ह जलप्राणी जुया च्वन। अजापिं प्राणीपिंगु शरीर तुइस्ये व छ्योंछ्गव हाकुस्ये च्वनी। म्हुतु मुलुप्वाथ्यें जुइ। प्वा तग्वः जुइ। व छम्ह प्रेतया जात गूथ कर्दम धाइ। अजाम्ह प्रेत कुणप नरके च्वं वनी।

गुम्हेसिनं थः परिवार पिन्त द्रोह याना मन कूस्ये मात्सर्य चित्त जुया दान अन्तराय याना थः याकचां सागु जक नया सुनानं मखंक सुचुका नया च्वनी।
अजाम्ह मृत्यु जुया वनीबले वयागु चित्त मात्सर्य जूगु पापात्मा जुया सुचिमुख कर्दम प्रेत जुया कुणप नरके बासया वनी।

अजावले पश्चात्तापकया जि न्हापा मात्सर्य चित्त जूगु पापं जित थुयागु दुःख जुल धका ख्वया च्वनीगु जुल।

क्षुरमार्ग नरक – थ्व नरकयात क्षुर धारमार्ग नं धाइगु खः। क्षुरधारमार्ग नरक – थ्व नरकयात क्षुर धारमार्गनं धाइगुनं खः। क्षुरधार मार्ग धइगु खोचायागु धार तः स्वाका तइगु व मुलु तः स्वाका तइगु ग्यानापुगु नरक मार्ग खः। परलोके कर्म भुमि थुजागु मार्ग खः। परलोके कर्म भूमि थुजागु मार्ग दु। थ्वनं अपायगतिभूमि धाइगु खः।

गुम्हेसिनं थः माँ बौ दाजु आदरणीय पिन्त अनादर याना ख्वेका मनकुस्ये द्यॉलाका मने दुःख तायका च्वनी। धर्मशास्त्र वां छूया तुतिं न्हुया स्यंका सफू हाचांगया शास्त्रद्रोही जुया धर्म अखः कतं याना जुइ। अजापिं मृत्यु जुइ बले वयागु चित्तात्मा शरीर जुइका यमदूतं क्षुर धार मार्गे पलाछिका यंकी बले तुति कुचा कुचा दना घा जुइका दुःख सिया कर्म भोग याना च्वनी। अजागु क्षुरमार्ग नरकं थाहां वइबले हानं थःगु शरीर जुया कुचा २ जूगु तुति न्हापाथ्यें यथावतं मुना मनुष्यथ्यें जुया दुःख भोग याना च्वनी। हानं छ्यने अयोमय चक्रं कः वइगु कर्मभोग याना च्वनीगु जुल अजागु कर्म भोग यागु बाखंनं कनातगु दु।

असिपत्र वन नरक – असिपत्र बने असिपत्र सिमा यक्वोंदु। व सिमायागु हः हतियार तलवार थ्यें जुया कः वइगु थाय् यात धाइगु खः। व असिपत्र तलवारं कः वइबले चित्तात्म शरीरे सहयाये मफेक छ्यंगु ला फुक कुचा कुचा जुया वनीगु छगु ग्यानापुगु नरक खः।

गुम्हेसिनं साधु सज्जन विद्वान पिन्त खरवाक याना कुंखिना अनादर याना च्वनी। म्हुतुं नाइक खं ल्हाना ज्यां अन्याय याना क्यनी। प्राणीपिंगु मने असह्य जुइक मन ख्वइगु ज्या याना क्यनी। पशुपंछी स्याना असह्य जुइक मन ख्वइगु ज्या याना क्यनी। पशुपंछि स्याना ला नया जुइ। अजापिं सिनावबीवले यमदूतं पापीयागु चित्त चैतसिक प्राणात्मक रुप शरीर याना असिपत्र बने वां छूये यंकी। अन तसकं फय् वया असिपत्र– अन तसकं फय् वया असिपत्र–सिमायागु ताः हाकगु हः कुतुं वया तलवार जुयाकः वइबले थःगु शरीर जुया च्वंगु छ्यंगु ला क्वें फुकं कुचा कुचा जूयक पालाबी। सवां घा जुया च्वनी। हानं न्हापाथ्ये शरीर निर्माण जुइ बले अयेहे तरवारं कः वइ। थुगुप्रकारं बराबर तलवारं कः

वया च्वनी। थः गु पाप फुना मवंतले थुगु प्रकारं जुया दुःख सिया च्वनीगु जुल। हानं अन वने श्यामसवल धाइपिं खिचां न्याकातइगु जुल। व सुनानं या वइगु मखु। न्हापां थःम्हं प्राणीपिन्त हतियारं पाला व्यूगु फल अकुशल कर्म थः तहे दुःख विया च्वनीगु कर्मफल खः। देव, देवी स्थाने म्ये, दुगु हैं, खास्याना वलिविया धर्मयाइगु अकुशलकर्म खः। थःम्हं अजागु अकुशल कर्म यागु चित्तं पाप चित्त प्रकट जुया "छं अकुशल कर्मयाना वोगु पाप पुसा पिना वोगु फलं यये जूवोगु खः" धका न्यंका च्वं वइगु नरक खः।

अयेहे हानं थःम्हं अपराध याना जूगु गोप्य याना सुचुका मेपिन्त अनावश्यकं दोष विया असत्यं चुकुलि याना जूगु फलं व प्रज्ञापराधीत हिंसक जुया च्वंपि फुक मृत्यु जुया वनी बले वयागु चित्त चैतसिक प्राण शरीर जुयेका श्याम सवल खिचां न्या वइगु असिपत्र वने स्वयं वास यावनी। अजागु बखते ग्वफय् वया शाल्मलि सिमायागु कथं कः वइ। म्ह छम्हं कथं कया घा जूइका च्वनी। हानं अयस्तुण्ड वायस धइपिं को वया मिखा लिकया नया बी कोनं. मिखा नःगुलिं नर जन्मे मिखा कॉं जुया जन्मका वनी। मिखायागु रोग जुया अन्धा जुयानं च्वनी। अपराध यापिसं थुजोगु कर्म भोग याना जुइगु कर्म विपाक बुद्धोपदेश उल्लेख जूगु दु।

अन यमलोके क्षय शाल्मली बनया न्ह्योने उत्सद वैतरणी नदी दु। व वैतरणी नदी यागु लः दासी वया च्वनी। लः ग्वारा ग्वारां दासी वोगु मिछ्वया च्वनी। व प्रज्वलित वैतरणी नदी बर्बुर ग्याना पुगु नरक खः।

तःसकं तः धंगु जघन्य अपराध याना जूपिं हिंसक पापीत फुक मृत्यु जुइबले मृतकयागु चित्त चैतसिक प्राण यात न्हापा लाकहे यमदूत पिसं ज्वना यंका व प्रज्वलित वैतरणी नदी क्वफाय् यंकी। मिछ्वया लखं पुका उखे थुखे मदेक चुइक यंकी। हानं दवे जुइ। हानं थाहां वइ। थुगु प्रकारं जुया च्वनी। अपराधी जुया अकुशल कर्म ाना वोगुफलं नरके दुःख सिया च्वनीगु जुल। थुजागु नरक यात अपाय गति नरक धाइगु खः। थुजागु यमलोक यागु अवदान स्व. पं वैद्य आशाकाजी वज्राचार्यं विभिन्न स्थाने कना विज्याये धुंकल।

अपायगति भूमि व षोडस नरक

अपायगति सूत्र बोधिसत्व लिखित कथं अपायगति प्यंगु प्रकार दु। निरयतिर्यक योनि। पितृस्थान (पैतृ विषय) असुर काय। थुलिप्यंगु प्रकार भूमियात अपाय गति भूमि धाइगु खः।

निरय - निर-अय। अर्थात अय धइगु सुखार्थक खः। कुशलकर्म वृद्धि जुइगु भिंगु कर्म ज्यायाइगु, याकेगु, भिंगु कर्म यायत उद्योग याय्गु, याये फइगु धर्मयात अय धाइ। गनं भूमिसं सुख दइमखुगु स्थानयात निरय धाइगु खः उकिं निरय धइगु या अर्थ नरक धागु खः। थ्वनं बुद्धोपदेश खः।

निरय (नरक) च्यागु प्रकार दु। थ्व भयंकर गु मुख्य नरक खः। सन्जीव नरक। कालसूत्र नरक। संघात नरक। ज्वाल रौरवनरक। धूम्ररौरव नरक। तापन नरक। प्रतापन नरक। अवीचिनरक।

सुमेरु पर्वतया क्वे गन्धमादन पर्वतया न्ह्योने क्रमशः अजागु च्यागु नरक दु। धइगु थ्व सुत्रे कना तगु दु।

१ संजीव नरक- नरके पा च्वनीम्ह नरक पाल यमदूतं पापि यात मिछ्वया च्वंगु थ्व नरके तये धुंका हानं लिकया कुचाकुचा जुइक पाला हानं सुख विया गयेखः अथेहे शरीर याना वीगु नरकयात धाइगु खः।

२) कालसूत्रं नरक- थ्व नरके नरक पाल यमदूतं पापिया ल्यूने वया कालसूत्र खिपतं चिना यंका शासना याइगु स्थानयात धाइगु खः।

३) संघात नरकः थ्व नरकया नरक पालं पापिपिन्त (९) गुंगु योजना ताः हाकगु ल्वंहं द्योने शरीरया जं भाग तक तया अयोमय शिलां ल्हाका शासनायाइगु स्थान यात धाइगु खः।

४) ज्वाल रौरव नरक- थ्व नरकया नरक पालं पापिपिन्त मियागु ज्वालां छ्वय्का म्ह दग्ध जूयका शासन याना च्वनीबले दया तया ब्यु धका ख्वया हाला च्वनीगु दुःखद नाना क्रन्दन पुरयास्थानयात धाइगु खः।

५) धूम्ररौरव नरक - थ्व नरकया नरकपालं पापियागु शरीरया इन्द्रियद्वारे धुम्र (कुं) प्रवेशयाका शासनायाइगु दुःख जुइका च्वनीबले उद्धार यानाब्यू

धका ल्वया च्वनीगु स्थान यात धाइगु खः ।

६) तापन (तपन) नरक- थ्व नरके पा च्वनीम्ह नरकपाल यमदूतं पापियात अयः शूल धइगु च्वामुस्ये च्वंगु च्वका दुगु दण्डिं सुया शासना याइगु बखते पाप चित्तयात असह्य दुःखं सन्ताप जुया पुनाच्वनीगु स्थान यात धाइगु खः । अयः शुल दण्डि शस्त्रनं मिछ्वया च्वंगु मिसमान जुया च्वनी । मिथ्याचार व्यभिचार याना जूपिं अजागु तापन नरके वना दुःख सिया च्वनी ।

७) प्रतापन नरक- थ्व नरक या नरक पाल यमदूतं पापचित्त जूम्ह पापियात मिच्छ्या च्वंगु अयः शैल धइगु ल्वहंते द्योने तया क्वेतीक्ष्ण शूलं सुया शासना याइगु स्थान यात धाइगु खः ।

८) अवीचिनरक- थ्व नरक या नरक पाल यमदूतं पापियात खासि चिकं दाय्का तगु कोगु चिकने क्वफाना वाला पुकातइगु स्थान यात धाइगु खः ।

अजागु च्यागु नरके तया यमदूतं शासना याइगु कारण विशेषं थः दुष्ट जुया प्राणीपिन्त एवं पशुपंछी पिन्त स्याना लामिया वा ला नया हिंसा याना जूपिं दुष्टात्मापिन्त व थः कलायात दाया पितना छुँनं अन्न मनकुस्ये पिछ्वया दुःख विया च्वं पिन्त शासना याइगु च्यागु नरक दु । पंच महापाप याना वोपिं च्यागु नरके वास जुइ । प्राणातिपात हिंसा याना वोपिं मृत्यु जुया पाप चित्त जूपिन्त यमदूतं थुजोगु च्यागु नरके यंका थथे धया च्वनी ।

"हे पाप चित्त जुया वोपिं छिमिसं प्राणी पिन्त छाय् दुःख विया वयागु ? छिमिके करुणा मदुला ? प्राणी पिंफुक थः समान धका मस्यूला ? छिपिं मुनष्य जुया जन्म कया च्वं बले भिंगु ज्या याना धर्मया पुसा पिना वये म्वाला ? भिंगु ज्या याये धका मनुष्य जुया जन्म कया रागद्वेष मोहं लिप्त जुइका रागचित्त, द्वेषचित्त मोहचित्त जुया अपराध याना वोगु फलं थुजोगु कर्मभोग याये मागु छिमिगु चित्त खः । छिपिं रागद्वेष मोहया च्य जुया पाप तृष्णा कया मृत्यु जुया वोपिं छिमिगु चित्त खः । छिमिगु ला हि क्वें भस्म जूये धुंकल । छिपिं पाप चित्त जुया वोपिं खः । छिमिसं याना जूगु राग द्वेष मोह पाप भस्म मजूतले थ्व

च्यागु नरके च्वना दु:ख सिया च्वनीपिं जुल। छिपिं च्यागु अक्षण दोषे लापिंगु चित्त यात दु:ख जूगु खः। छिमिगु पापचित्तं दुख स्यूवोगु खः। छिमिसं याना जूगु रागद्वेष मोह पाप भस्म मजूतले थ्व च्यागु नरकें च्वना दु:ख सिया च्वनीपिं जुल छिपिं च्यागु अक्षण दोषे लाविंगु चित्त यात दु:ख जूगु खः। छिमिगु पाप चित्तं दु:ख स्यू बोगु खः। जिमिसं दु:ख वियागु मखु। आछिपिं छगु युग कल्प लिपा छको जक मनुष्य कुले जन्मका वनी। उगु बखतेनं दु:ख सिया च्वनेमाल। पशुपंछि तिर्यक जूवनीपिं जुल। युगु प्रकारं यमदूत पिसं धया च्वनीगु जुया च्वन। यमदूत पिसं पापिपिन्त अनेकप्रकारं बोवियानं च्वनी।

यमराज– यमराज छम्ह जक मखु। अनेक दु। गये धासा मनुष्य लोकया अनेक देशे जुजुपिनं अनेक दु। अथेहे यमराज धइपिनं अनेक प्रकार दु। धइगु यमदूत खः। मुख्य याना प्यम्ह नायः जुया च्वंपिं यमराजपिं दु। प्यंगु यम द्वार दुने प्यम्ह नायः दु।

छगु निरय (नरक) भूमिया प्यंगु ढोकाया दुने दरबारे प्यम्ह नाय यमराज च्वना च्वंगु दु। मृत्युजुया यमलोके वया च्वंपिंगु चित्त चैतसिक प्राण प्राणी पिंके यमराजं अंश दान याना वयागु दुला ? धका अनेक प्रकारं न्ह्यूसः याना स्वइगु जुया च्वन।

गुम्हेसिकें अकुशल कर्म पाप अपोदया च्वनी। वयाके छुं नं न्ह्यसः मयास्ये तप्यंक नरके तयूके छ्वइ।

गुम्हेसिके भिगुं धर्मचित्त जुया धर्मात्मा जुया वइ। बोधिचित्त धारण याना च्वंम्हेसित पूर्वजन्मयागु कर्म भोग याये मानिगु नरकं छुटे यायूत न्ह्यूसः खंल्हा वल्हा याना यमदूतं नाय यमराजयागु न्ह्योने छ्वया वि। यमराजं प्राणी पिंगु भिंगु कुशल कर्म विचार याना स्वया नरकं उद्धार याना सुगति लाभ जुइगु स्वर्गलोक वनेगु लं क्यना विज्याइगु खः। बोधिचित्त बोधिचित्त जुया वोम्हेसित स्वागत सत्कारयाना श्रद्धातया सम्मान याना सुखपूर्वकं आनन्द जूइगु स्वर्गे छ्वया विज्याइगु खः। अतः यमराज धइम्ह धर्मराज खः। वसपोल धर्मराजं सुगति लाभ जुइका विज्याइगु खः।

यमराज (धर्मराज) धयाम्ह दक्षिण दिशाया लोकपाल खः। श्री आर्य

अवलोकितेश्वर भृष्टिकर्ता लोकश्वर यागु जःगु पुलिं प्रकट जुया विज्याम्ह यमराज (धर्मराज) खः। जटाधारी लोकेश्वर नं धाइगु खः। थुजागु बाखं गुण कारण्ड व्यूहे बुद्धोपदेश कनातगु दु यमराज बहुरुप जुया वइगु दु। न्हय्‌गुं धर्म कर्म यासानं वसेपाल यमराजयागु ल्हाते लावनीगु जुया च्वन ॥ चित्रगुप्त विधातानं धर्म कर्म याना जूगु फुक कर्म लेखा च्वया तइ। भिंगु कर्मयासा भिंगु धर्म कर्म याना जूगु फुक कर्म लेखा च्वया तइ। भिंगु कर्मयासा भिंगु धर्म लाभ जुइ। मभिंगु कर्मयासा दुःख सियेमालिगु कर्म रेखाक्यनी।

च्वे कनागु च्यागु महानरक अत्यन्त ग्यानापुस्ये च्वंगु दुरति क्रम नरक खः। च्यागु नरकेनं प्यंगु पःखा प्यंगु लुखा दु। व गुलिं ताः हाकगु खः।उलिहे आयाम व्या दु। छ चाखरेरं ल्वहं यागुं पखा चाहुयेका तगु दु। छ तनं ल्वहं यागु जुया च्वन। छ्वया च्वंगु मि यागु ज्वालां व्याप्त जुया च्वंगु दु। सछिगु योजन तक ताः हकगु मिया ज्वालां प्रज्वलित जुया च्वंगु दु धइगु भगवान बुद्धं कना विज्यागु यमद्वार अवदान बोधिसत्वं उल्लेख याना तगु खः।

बुद्धवचन लोक निर्देश कथं च्वे कनागु च्यागु नरक बोहक हानं मेगु उत्सद नरक धइगु क्षुद्र नरक दु। अधिक यातना याइगु नरकयात क्षुद्र नरक (निरय) धाइगु खः। प्यंगु लुखाया दुने क्वे प्यंगु नरक दु। पूति गूथ नरक। कुकूल नरक। अयः शाल्मली वन नरक। असिपत्र नरक। थुलि प्यंगु नरक यात उपनरकनं धाइगु खः उपनरके यातना याइगु च्वे च्वयागु दु।

संभिन्नालाप हिंसादि कुत्सितार्थोप दर्शनम्।

क्रीडाशील पिशाचादेः कार्यं तासु न विद्यते ॥

अर्थात् संभिन्नालाप(ल्वापुयाना क्यनीगु, ल्वापु जुइगु गफ याइगु। सज्जन साधु विद्वान पिन्त खरवाकयाना कुंखिना जुइगु, हिंसादि कर्म याइगु कुत्सित (अधमदुश्चरित) स्वभाव पिकया बांमलागु स्वभाव प्रदर्शनयाना क्यनीगु ज्या फुक पिशाचपिंगु शील क्रीडा (खेल) धाइगु खः। अजागु खेल याइपिं मृत्यु जूइवले पिशाच जुया जन्म का वनी।

अजागु खेल याइपिसं भिंगु ज्यायाइ मखु। भिंगु ज्ञान न्यनीमखु। भिंगु ज्याय् च्वनी मखु। कुत्सित कर्म याइपिं फुक उपनरके पतन जू वनी। उपनर

कं थाहां वइ बले पिशाच जुया जन्म का वनी धइगु कर्मविपाक सूत्रेनंकना तगु दु ।

श्री आर्य अवलोकितेश्वर बोधिसत्वं दैत्यया जुजु बलिराजायात थथे आज्ञा जुया विज्यागु दु । "गुलिसिनं थथे धाइ । जिं छन्त भिंका विये । अन्याय याये मखु । धका म्हुतुं धया च्वनी । ज्यां अन्याय यानाक्यनी । मनयात विषाद जुइगु दुःख तायूक ज्या याना क्यनी ।

अजाम्ह मृत्यु जुइबले वयागु चित्त चैतसिक प्राण प्रेत योनिवना प्रेत जुया जन्म का वनी । थुजागुनं जुया च्वंगु दु । अहो प्राणी पिसं थथे याना जूगु खना जित अपशोच जुल । प्राणीपिसं थुजागु बृत्ति याना जूगु कनानं साध्य मदु धइगु श्री आर्य अवलोकितेश्वर यागु उपदेश गुणकारण्ड व्यूहे वलिराजायात कना तगु खः ।

आथन उपनरकयागु वर्णन न्ह्यूथने त्यना ।

पूतिगूथ नरक- हिसंक पापी अवीचि नरकं मुक्त जूसानं यदि व हिंसक पापीया अकुशल कर्म बाकी दयाहे च्वन धासा पाप मफूतले कर्म विपाकं पूतिगूथ नरके तये यंकीगु जुया च्वन । थुकीयागु सम्पूर्ण बयान टिव्वट यागु टंग्युरेनं कना तगु दु ।

कुकूल नरक-पूतिगूथ नरकं मुक्त जूसानं पाप मफूतले न्ह्योने च्वंगु मिछ्वया च्वंगु कुकूल नरकें वां छव्ये यंकीगु जुयाच्वन ।

अयः शाल्मली वन नरक- कुकूल नरकं मुक्त जूसानं यदि पाप दयाहे च्वन धासा पाप मफूतले कर्म विपाकं न्ह्योने च्वंगु अयः शाल्मली वन नरके तये यंकी । असिपत्र नरक- अयः शाल्मली बन नरकं मुक्त जूसानं यदि पापबाकी दया च्वन धासा कर्म विपाक मफूतले न्ह्योने च्वंगु असिपत्र बन नरके तये यंकी ।

क्षारोवक नरक- क्षार लखं पुइगु वैतरणी नदीथ्यें जागु मेगु क्षारो वक नरक दु । असिपत्र नरकं मुक्त जूसानं पापिया अकुशल कर्म बाँकी बया च्वन धासा पाप मफूतले क्षारोदक नरके तये यंकीगु यमलोक्यागु चरीत्र जुया च्वन ।

शैव धर्मया गरुड पुराणेनं थथेहे कनातगु दु। पाप चित्त भुजागु नरक भोग याइ धइगु थ्व सूत्रे कनातगु जुल।

तिर श्चीनयोनि- तिर्यक योनिनं धा। मनुष्यथ्यें तप्यंक मवंस्ये बेकोगु थंगं उखे थुखे याना बेंलुया वनीगु यात तिर्यक योनि धाइगु खः। योनिया अर्थ जाति खः। तुति यको दुपिं फुक तिर्यक प्राणी धाइगु खः। तिर्यक प्राणी फुक्या नरक भूमि च्वंगु गति भोग याना जूपिं खः।

पैत्र (पित्रिविषय) - सुखपुचलं तापाना दुःख जुइगु स्थाने लावनिगु यात प्रेत धाइ। प्रायः प्रेत शब्द मुनष्य भूमिं च्युत जुया वनिगु सुखयार्के तापाना च्वंगु अर्थे प्रयोग जुइगु खः। उकीं प्रेतया पुचः यात पैत्र-पित्रृ विषय, पित्रृ धका धाइगु खः। पित्रृ यागु स्थाने च्वनीगु यात पैत्र धाइगु खः। नास्तिक फुक प्रेत गति लावनी। अन थःगु भूमि छुनं दइ मखु। अजागु छुनं मदुगु स्थानयात पित्रृ विषय, पैत्रृ विषयनं धाइगु खः।

असुर काय- ऐश्वर्य सुख क्रीडा। आदि देवतापिथ्यें सुखभोग याये दइमखुगु यात असुर धका धाइ। असुरया पुचःयात असुरकाय धाइगु खः। वनं न्हापायागु थः गु सुखभूमि छुं नं दइमखु। व गनच्वना च्वन। अनयात असुर काय भूमि धाइगु खः। अजापिं असुर प्रेतथ्यें जुया च्वनी। असुर जात अनेक प्रकारया दु। अनेक प्रकार या असुर स्वंगु लोके व्याप्त जूगुथ्यें जुया च्वन।

अनेक जातया असुर - सुमेरु पर्वतया क्वेच्वंपि देवता पिन्तनं असुर धाइगु खः। हानं त्रायत्रिंशा भुवने च्वंपिं देवताया विरोधी देवतापिन्तंनं असुर (दैत्य) धाइगु चलन दु।

विनिपातिक असुर- मनुष्य भूमि च्वंपिं अबौद्ध म्लेच्छ जात पिसं " जिमिसंनं देवतापिसंथ्यें याउंक च्वना नय्गुसुख सिये दय्मा धका तृष्णा कया च्वनी। प्राणी पिन्त दुःख विया हर्ष जुया इमित दुःख जूसां ज्यू " धका करुणा हीन जूयका बौद्ध धाय्का च्वनिपिनं दु। अजापिन्त क्षुद्र बुद्धि जुया च्वंपिं विनिपातिक असुर धाइगु जुयाच्वन। करुणा हीन जूइगुनं असुर स्वभाव जूगुलिं अजापिं मृत्यु जूइबले अजापिंगु चित्त चैतसिक प्राण असुर योनि उत्पन्न जू वनी।

वैमानिक प्रेत - असुरया अर्थ क्षुद्र खःसा असुर जातयात क्षुद्र देवतानं

धाइगु ख:। हानं असुर धयापिं गुलिं गुलिं देवताथ्यें सुखभोग याना च्वं पिंन दु। गुलिं प्रेतथ्यें दुःख भोग याना च्वंपिनं दु अजापिन्त वैमानिक प्रेत धाइ। पाताल लोके च्वं पिन्त आसुर (दैत्य) धाइगु ख: ।

लोकान्तरिक नरक– हानं चुतर्द्वीप लोक धातुमध्ये चक्राकार पर्वतया द्वीपे स्वंगु चक्र वाडया विचे गनं छगु थासे चन्द्र सुर्ययागु तेज प्रकाश मथ्यंगु दु। अन घोर अन्धकार जुया च्वनी। अजागु स्थानयात लोकान्तरिक नरक धाइ। अनच्वंपिं नारकीय यातनं असुर धाइगु ख: । अजापिं असुर जातियातनं प्रेत जाति हे धाइगु थ्व सूत्रे कनातगु दु।

धर्म शास्त्र महायान अध्ययन याय्‌गु फुर्सत मदु धर्म याय्‌गु फुर्सत मदु धाइगु धर्म यागु ज्योति लाभ मयागु समान जूगुलिं अजापिं लोकान्तरिक नरके वासया वनी धइगुनं सूत्रे कना तगु दु।

उकिया कारण विशेष असुर जात यकों दु। अत: अपाय गति भूमिलापिन्त प्रेत व असुर धाइगु जुया च्वन। थुलि यात अपाय गतिभूमि– अर्थात अपाय गति लागु भूमि धाइगु ख: । पंचशील मदुगु मद्यपानयाइपिं अजागु अपायगतिस बास यावनी।

आनन्तर्य कर्म

अपायगति भूमि लावनिगु काय वाक मन: कर्म व दृष्टि:

स्वंगु काय वाक मन: कर्म दु। कर्म उत्पत्ति याइगु कारण यात कर्म द्वार धाइ। अकुशल कर्मया द्वार नाप सम्बन्ध जूइबले स्वंगु प्रकारया

कर्म विपाक सम्बद्ध जू वनिगु दु।

काय कर्म– वाक कर्म – मन: कर्म

कायकर्म = प्राणातिपात, अदत्तादान, काममिथ्या चारयागु यात काय कर्मधाइ।

शस्त्रद्वारा आक्रमणयाना जीवितेन्द्रिय निपात (विघात) हिंसा याये धका अग्रसर जुया प्राणी हत्या याइगु यात प्राणातिपात धाइ। लोभ मूल चित्तं चौरकर्म याइगु व प्राणी पिंगु सम्पत्ति जबर्जस्ति लुटे याना यंकीगु यात अदत्तादान धाइ। काम रोगं व्यभिचार याइगुयात काम मिथ्याचार धाइगु ख: ।

थ्व शरीरं याइगु काय कर्म खः । थ्व कायिक पाप खः ।

वाक्कर्म- पिशुन बाचा, पैशुन्य, मृषावाद, मद्यपान ।

वाक- म्हुतुं असत्य खं ल्हाना चुकुलि याना जुइगु । थम्ह अपराध यागु त्वःपुया असत्य वचन ल्हाना मेपिन्त दोष वीगु । असत्य द्वारा ल्वापु कलह याना जुइगु । अनेक मृषावादं मिथ्या वचन ल्हाना- मछामजुगु धंगं गफ याना अपोन्हिला जुइगुयात बाक कर्म धाई ।

हानं मेपिंगु मित्रतायात वियोगयाना मैत्री विलोप याइगु । प्रिय वियोग याना बीगु अप्रिय दुःख बीगु अजागु वाक्ये चुकुलयाना बीगु यात पिशुन बाचा धाइ । पैशुन्य वाकनं धाइगु खः । त्वह मदुगु त्वह तया तं पिकया ईबी याना अश्रद्धायाना खं ल्हाइगु यात परुष बाक धाइथुजागु म्हुतुं याइगु मद्यपान याइगुनं बाक कर्म खः । थ्व बाचिक पाप खः ।

मन कर्म–लोभमूल चित्तं थः स्वार्थी जुइत दां अपोकाय्गु लोभ चिन्तन याना च्वनीगु यात अभिध्याक्लेश धाइ । व मननिसें याइगु कर्म खः । थः थिति वा प्राणी पिन्त अहित याय्गु चिन्तना याना द्वेष चित्तं मनं तं पिकया च्वनीगु यात मनः कर्म धाइ । थ्वनं छगु मान सिक पाप मनं याइगु क्लेश कर्म ख ः।

युजागु कायिक, वाचिक मानसिकं कर्म क्लेशं लिप्त जुइगु लोभ मूल, द्वेषमूल, मोहमूल चित्तं काय बाकचित्त अशुद्ध जुइगु खः थुजागु काय बाक मनः कर्म याना जुइपिं अपायगति भूमि उत्पन्न जू वनीपिं जुल । अय्ला त्वनीगुनं मन व शरीरं याइगु पाप खः ।

सि (जुम्रा) स्यागु पाप

सियात लुसिं क्यत्यला स्याइगुनं शरीरं यागुपाप धयातल । वनं कायिक पाप खः। छ्यँनि च्वंगु सि ससि म्हे च्वंगु सियात लुसिं क्वत्यला स्याइगुनं हिंसा समान पाप लगे जुइगु जुयाच्वन । लुसिं क्वत्यला सि स्याम्हेसितनं मृत्युजुइबले चित्त चैतसिक प्राणयात संघात नरके यंका तः ग्वगु ल्वहं तंछ्याना शासना याइगु यमलोक यागु चरीत्र धातुतेज राजकुमारं स्वयावोगु जातक भगवान बुद्धं कना विज्यागु यमद्वारा अवदाने थये कना तगु दु । उकीं सि स्याय्गु नं कायिक पाप हे खः । धयातल । उकीं या कारणे सियात लुसिं क्वत्यला मस्यासे पृथिवीले

न्हाय् वांछव्या बीगु सिं थः गु कर्म भोग यावनी धइगुनं कना तगुदु। बौद्ध पिसंनं सियात कया लुसिं क्वत्यला स्याइगु खने दया च्वन। "भगवान बुद्धं सियात कया लुसिं क्वत्यला स्याये मते" धया विज्यागु कर्म विपाके कना तगुदु। शैवधर्मया गरुड पुराणेनं कनातगु दु।

थ्व सुत्रे सत्य कथा छगु थुकथं कना तगु दु। पंच शीलपालन यान्ह बौद्ध धर्मे च्वना च्वंम्ह छम्ह महिलानं मेम्ह महिला तता केहें पिंगु छ्यों स्वया सिकया लुसिं क्वत्याला स्याइगु बानी जुया च्वन। सुनानं सिस्याये मत्यो धापिं मदु। सि स्याइम्ह महिला अन्तिम काले मृत्यु जू बले वयागु चित्त चैतसिक प्राण यमदूतं यंका यमलोके फइनं च्वकातल। दक्षिणढोकाया खापां काका तल। त्वहंतं क्यत्यला तल। यम दूतं थथे धया च्वन। "छं चिधिकम्ह निर्वल प्राणी सि यात कया लुसिं क्वत्यला छाय् स्याना वयागु ? थ्वहे पापं छन्त थथे जूगु खः। छं पंचशील कया सियात स्यागु प्राणातिपात कर्म याना वोम्ह जुया थुजागु कर्मभोग याये मागु जुल" धका यमदूतं धया च्वंवले उम्ह कर्म भोगी महिला नं पश्चाताप कया च्वन धइगु कर्म वियाके कना तगु दु। उकिया कारणे चिकिधिकम्ह निर्वल प्राणी यात स्याये मज्यूगु दया करुणा तयेमागु धर्म लुमंका परमार्थ धर्म याये सेके मागु जुल। परमार्थ धर्म अर्थ, काम, मोक्ष, चतुर्वर्ग फल लाभ याय्गु चर्य महायान धर्म खः।

धर्म सीकेगु, धर्मयागु महत्व अध्ययन याय्गु धर्म म्हसीकेगु।

अर्थ - धर्मयागु तत्वज्ञान सीका चर्य याय्गु। अर्थ प्रतिसंविद खः।

काम- धर्मयागु ज्ञान चिन्तना याना बुद्ध लुमंका च्वनेगु।

मोक्ष- निर्वाण जुया वने दइगु शुन्यता ज्ञान धर्म नैरात्म्य ज्ञाने च्वनेगु खः। थुलिप्यंगु चर्तुवर्ग लाभ याय्गु महायान ज्ञाने च्वनेगु परमार्थ धर्म खः। थुकी मेगु खं आपालं दु।

दुर्गति भोग याये म्वाकेत थुजागु ज्ञान सीकेमागु जुल ॥

दृष्टिकर्मपथ

ग्रहण यायेमा योग्य वस्तुयात विपरित याइगु दृष्टि स्वंगु कर्म पथ दु।
दृष्टि स्वंगु प्रकार दु। मिथ्यादृष्टि। अहेतुक दृष्टि। अकृय दृष्टि।
मिथ्यादृष्टि- विपरीत रुपं ईवियाना अप्रिय दृष्टिं असत्य धारणा याइगु। आत्मावादी जूइगु। मिाथ्या आचारण यात विश्वास याइगु दृष्टि यात मिथ्यादृष्टि धाइगु खः।
अहेतुक दृष्टि–कारण मदुगु, छुनं फल मदुगु ज्या कया कर्म यागु ज्ञान कनिम्हेसित ईखदृष्टि लगे याइगुयात अहेतुक दृष्टि धाइ। म्हुतुं नाइक खं ल्हाना, कारण मदुगु चिन्तना याना अप्रियता क्यनीगुयातनं अहेतुक दुष्टि धाइ। अयेहे महायान धर्मया विपक्षि जुया अधर्म धर्मे लगे जुइगु दृष्टियातनं अहेतुक दृष्टि धाइगु खः।

अकृय दृष्टि - अकुशल कर्म याइ बले छुं नं. मखु त्यायमदु, बाँलाइगु खः धका ह्येका कुटिलता जुइगु दृष्टियात अकृय वृष्टि धाइ। हान बुद्ध वचन सत्य यथार्थ लिखित बोधिज्ञान महायान सफुयात कुं खिना अयोग्य वुष्टि लगे याइगु, याकिगु यातनं अकृय दृष्टि धाइगु खः। वनंमनः कर्म खः। थुगु दृष्टि लगे जूपिं फूक अपाय गति लावनिगु स्वंगु कर्मपथ क्लेश त्यागयायेमा धइगु ज्ञान बुद्धोपदेश बोधिसत्वं कना वंगु सूत्रे कना तगु दु। थुजोगु स्वंगु दृष्टिकर्म अंगिकार याना मृत्यु जुया वंपिं अपायगति भोग याना लिपा छको मनुष्य जुया जन्मका बले म्ह अलक्षण जुया जन्म कागु कर्म विपाकनं कना तगु दु।

प्रज्ञापराध

ईर्ष्याः शोकः भयः क्रोधः मानः द्वेषादयश्च ये।
मनो विकारस्तेप्युक्ताः सर्वप्रज्ञापराधराः॥

ईर्ष्या याना जुइगु मनेशोकलगे जुइक दुःख बीगु, भय क्यना डर, त्रास बीगु, अनावश्यक जरंग तं पिकया क्यनीगु अभिमान याना द्वेष याइगु आदि सम्पूर्ण अकुशल गुम्हेसिनं मनो विकार जुइगु ज्या याइ। वयात प्रज्ञापराध धाइगु खः। थ्वनंछगु अकुशल पाप खः। थुजागु अकुशल पाप कर्मयापिं मृत्यु जुया वंपिनं दुर्गति भोग यायेमागु कर्म विपाकं जन्मपतिकं रोगी ग्लानी जुया आयुक्षीण जुया दुख भोग याना जूगु दुश्चरित प्राणी पिंगु अकुशल स्वभाव प्रदर्शन याना

क्यंपिन्त सुनां उद्धार याइ ?

पंच कषाय क्लेश अकुशल मूल

१) *क्लेश कषाय* - हिंसा विहिंसादि २४ प्रकार क्लेश हिंसा धइगु प्राणाति पात प्राणीपिन्तं विघात याना स्याइगु । विहिंसा धइगु मनख्वेका बीगु, मने दुःख तायका मैत्री विच्छेद याना वीगु हिंसा समान जूगुलिं विहिंसा धाइगु खः । थुजागु यात क्लेश कषाय धाइ ।

२) *दृष्टि कषाय* - ईख ईवियाइगु दृष्टि । असत्य दृष्टि तया जूइगु । गुरु समानपिं व कल्याणमित्र पिन्त द्वेष याना अप्रियता दृष्टि तया जुइगु यात धाइगु खः ।

३) *सूत्र कषाय*- प्राणीपिंगु मनयात दुःख तायका द्रोह याना परुषवाक यानानं अपो अन्याय याना जुइगु ।

४) *आयु कषाय* - आयु क्षीण जूयेक देव देवी स्याने व थः गु छें पशु स्याना मांसाहार याना जुइगु । देवदेवी स्याने पशुवलि विया धर्मलाभ जुइमखु । पशु तरेजुइगुनं मखु । थ्व मिथ्या संवृति धर्मे लागु फुकं आयु कषाय धाइ ।

५) *क्लेशकषाय* - कल्पपतिकं दुःख जूइक मभिंगु कर्म याना जूइगु थुजोगु पंच कषाय कर्म क्लेश अधिमात्रता जू वइगु खः । पंचकषाय अकुशल कर्म याना जुइपिं असंख्य कल्प तकनं जन्म मृत्यु अपो जुइक कर्म भोग याना जुइगु जुल थुजापिं आयु क्षीण जुइ ।

संभिन्नालाप पारुष्यः व्यापादः नरके द्विधा ।

समन्वागमतोऽभिध्या मिथ्यादृष्टि कुरौत्रयः ॥

संभिन्नालाप, पारुष्य, व्यापाद कर्म याइपिं निगु प्रकार नरके बास यावनी । अभिध्या, मिथ्यादृष्टि च्वे कनागु स्वंगु समेत पापयापिं नरक समान उत्तर कुरुक्षेत्रे वना कर्म भोग यावनी । अजापिं क्लेश धारकत अजागुहे क्लेश धारक जुया क्लेशया समन्वागत जुया अशुभ कर्म, कर्म विपाक भोगयाना जूइगु जुल ।

संभिन्नालाप, पारुष्य, व्यापाद, अभिध्या व मिथ्या दृष्टि थुलि न्यागुलि लगे जूपिं पंचकषायक्लेशे प्रवेश जूपिं जुया च्वनी ॥

अभिधर्मार्थ संग्रह अनुसार

आयु प्रमाण

देव भूमिया आयु प्रमाण व मनुष्यया आयु गणना ल्याख

देव भूमि	देवताया आयु	मनुष्ययादिन ल्याख
चातुर्महाराजिक देव भुवने	५००	९००००००
त्रयत्रिंशादेव भुवने	२०,०००	३६००००००
याम्देव भुवने	४०,०००	१४४००००००
तुषितादेव भुवने	६०,०००	५७६००००००
निर्माणरति देव भुवने	८०,०००	२३०४००००००
परनिर्मित्त वशवर्ति देवभुवने	१,६०,०००	९,२१,६०,०००००

युकी देवताया आयु प्यंगु गुणा दु धइगु ल्या कना तल ब्रम्हाया आयु

आकाशानन्त्यायतने आयु २०,००० महाकल्प

विज्ञानानन्त्यायतने आयु ४०,००० महाकल्प

आकिञ्चन्यायतने आयु ६०,००० महाकल्प

नेव संज्ञानासंज्ञायतने आयु ८४००० महाकल्प

आचार्य वसु बन्धुकृत अनुसार

नैवसंज्ञाना संज्ञायतने वा भवाग्रे ८०,००० मात्र

कनातगु खने दया च्वन ।

ब्रम्हाया छन्हु वनी बले सछिगु युग वनी मनुष्यया दिन ४३२०००००० वर्ष समय वनी धइगु श्वेतवाराह कल्पे कना तगु दु । ४३ करोड बीस लाख मात्र अंक च्वयातम् खनेदु । देवताया १ हजार युग वनीवले मनुष्यया १ कल्प जुइ । मुनष्यया जन्मंनिसें मृत्युतकयात मृतकल्प धाइ । अमरकोशे । सत्य, त्रेता, द्वापर कलि प्यंगु युगयात छगु भद्र कल्प धाइ गु कना तगु दु ।

आचार्य वसुवन्धुकृत अभिधर्म कोष लोक निर्देश अनुसार
आयु प्रमाण

देव भूमिया आयु प्रमाण व मनुष्यया आयु गणना न्यास

देव भूमि	देवताया आयु	मनुष्ययादिन न्यास
चातुर्महाराजिक देव भुवने	५००	९००००००
त्रायत्रिंशादेव भुवने	१०००	३६००००००
यामदेव भुवने	२०००	१४४००००००
तुषितादेव भुवने	४०००	५७६००००००
निर्माणरति देव भुवने	८०००	२३०४००००००
परनिर्मित्त वशवर्ति देवभुवने	१६०००	९,२१,६०,०००००

नृणां वर्षाणि पंचाशदहोरात्रो दिवौकसाम् ।
कामे धराणां तेनायुः पंचवर्ष शतानितु ॥
थ्व बुद्ध वचन खः धयातगु दु ।

मनुष्य पिंगु दिन दँ (५०) न्येदं वनी वले चतुर्महाराजिक कायिक देवतापिनि छगु अहोरात्र चछिन्हिछि जक वनी । अनया देवतापिनी आयु न्यासः वर्ष दु । मनुष्यपिंगु दिन १०० वर्ष वनीवले त्राय त्रिंशादेवता या छगु अहोरात्र चछि न्हिछि जक वनी । व देवताया आयु द्विगुणा द्वलछि वर्ष दु । यामभुवनया देवतांपिनि चछि न्हिछि वनीबले मनुष्य पिनि २०० निसः वर्ष वनी । अनच्वंपि देवतापिनि आयु २००० निद्व वर्ष दु । थुगु प्रकारं च्वेकनागुथ्यें देवता पिनि आपालं आयु दु ।

चतुर्महाराजिक देव भुवने च्वंपि देवताया सम्पूर्ण आयु प्रमाण सन्जीव नरके च्वंपि प्राणीया छगु अहोरात्र चछिन्हिछि जक वनी । थुगुप्रकारं अहोरात्रनिसें लछि व दछि दयूका ५०० न्यास दँ- संजीव नरक्या आयु प्रमाण दु । संजीव नरके च्वंपिं प्राणीया थःगु हिसाबं ५०० न्यासःदँ स्वया अपो च्वनी मखु । तर व अवधिस्वया न्हापा यागु पूर्वकर्म अनुसारं जुइगु खः धइगु बुद्ध वचने कना

तगु खः । त्रायत्रिंशा देव भुवने च्वंपि देवताया सम्पूर्ण आयु प्रमाणं कालसूत्र नरके च्वंपिं प्राणीया छगु अहोरात्र चछि न्हिछि बराबर जक वनी । थुगुप्रकार यागु अहोरात्र त्रायत्रिंशादेव भुवने च्वंपि देवताया सम्पूर्ण आयु प्रमाणं कालसूत्र नरके च्वंपिं प्राणीया छगु अहोरात्र चछि न्हिछि बराबर जक वनी । थुगु प्रकार यागु अहारोत्रं लछि व दछि दय्का द्वलछि वर्ष कालसूत्र नरके च्वपिं प्राणीया आयु प्रमाण दु ।

याम भुवनया देवतापिंगु सम्पूर्ण निद्व आयु प्रमाणं संघात नरके च्वंपिं प्राणीया छगु अहोरात्र चछि न्हिछि जक वनी । थुगु प्रकार यागु अहोरात्रं लछि व दछि दय्का संघात नरके च्वंपि प्राणीया आयु निद्व वर्ष आयु दु । उर्की नरके च्वंपिसं आपालं वर्ष तक दुःखसिया च्वनीगु जुल ।

तुषिता भुवनया देवतापिनि प्यंद्व सम्पूर्ण आयु प्रमाणं ज्वाल रौरव नरके च्वपिं प्राणी पिनि छगु अहोरात्र चछि न्हिछि जक वनी । थुगु प्रकारयागु अहोरात्रया प्रमाण हिसाबं ज्वाल रौरव नरके च्वंपिं प्राणीपिनि प्यद्व वर्ष छगु संवत्सर काल आयु प्रमाण दु ।

ब्रम्हाया छनहु दिन वनी बले सछिगु युग वनी । मनुष्य यागु दिन तृयालीस करोड बीस लाख दिन वनी धाइगु बोधिसत्वं थ्व सूत्रे कना तगु दु । व बोधिसत्व बुद्ध जुइम्ह खः ।

अयेहे निर्माणरति देव भुवने च्वं पि देवताया आयु प्रमाणं धुम्र रौरव नरकं च्वंपिं प्राणीया आयु व परनिर्मित वशवर्ति भुवने च्वंपिं देवताया आयु प्रमाण नं उलिहे खः धका सत्यरुपं कनात गु दु ।

महातापन नरके च्वंपिं प्राणीया आयु प्रमाणं अन्तर कल्प अर्धकाल बराबर दु । छगु अन्तर कल्पया दिन अवीचि नरके च्वंपिं प्राणी या आयु बराबर दु । उर्की मनुष्य जुया जनम का वनेत दुर्लभ जुइगु जुल । अथे जुगुनिमित्तं मनुष्यजन्मया जीवित काले बोधिचित्त धारणायाना बुद्धधर्मया उपाय कौशल्य ज्ञान परिपक्व जुइका बुद्ध महात्म्य व सत्व महात्म्ये ज्ञाने च्वनेमा धइगु महायान दर्शन कनातगु दु । सज्जनत सज्जनहे जुयाच्वनी । दुर्जनत दुर्जनहे जुयाच्वनी ।मूर्ख पिसं थुजागु ज्ञान सीकेगु कुतः याइमखु । छगु लोक धातु

उत्पन्न जुया अन्तिमे मवया वनिगु यात नं. छगुकल्प धाइगु खः छगु लोक धातु उत्पन्न जुया अन्तिमे मवया वंगु संख्या कनातगु मवु ।

कल्पभेद

बुद्धोपदेश कल्पभेद सूत्रे कना तगु कथं कल्पभेद प्यंगु प्रकार दु । सम्पूर्ण प्राणी गणपिं निर्वाण (मोक्ष) लाभ मजूतले कल्प कल्पान्तर तकं दुःख भोग याना च्वनी । थैगु बोधिसत्वं थुकथं च्वया त गुदु । प्यंगु प्रकार कल्प दु । आयु कल्प । अन्तर कल्प । असंख्येय कल्प । महाकल्प । छगु कल्पया थुलि संख्या दु धइगु अनुमान याय्गु कठिन खः ।

१) *आयुकल्प* - संसारे प्राणीपिंगु आयुया परिमाण बढे जुया वना हानं आयु क्षय जुया वनी । थुजागु प्रकारं आयु बढे जुया वनी । हानं आयु क्षय जुया वनीगु यात संसार व भूमियात आयुकल्प धाइगुखः ।

२) *अन्तरकल्प* - असंख्येय कल्पनिसे विस्तार विस्तारं आयु क्षय जुया वना भिदं (१० वर्ष) तक आयु थ्यनी । हानं भिदं आयु प्रमाणं निसें पुण्यफल विस्तार विस्तारं ८०,००० आयु बढे जुया वना असंख्येय कल्प तक थ्यनी । थुगुप्रकारं आयु यागु छगु अवरोह यात अन्तर कल्प धाइगु खः ।

थुकीयागु तात्पर्य चयद्‌दो (८०,०००) वर्ष आयु निसें घटे जुया भिदं तक आयु थ्यनी । थ्वयात आयु कल्प धाइगु खः । हानं भिदं निसें आयु बढे जुया चयद्‌दो वर्ष तक आयु थ्यनी। थुजोगु प्रकारं आयु बृद्धि अवरोह जुइगु यात अन्तर कल्प धाइ ।

३) *असंख्येय कल्प*- नीगु अन्तर कल्प वनीबले छगु असंख्येय कल्प जुइ । गुलिसिनं थथे धाल- भिं प्यंगु अन्तर कल्प वनीवले छगु असंख्येय कल्प जुइ । थुगु विषय विवाद जूगु दु । तर बुद्ध वचन अनसुार अन्तर नीकोतक विते जुयावंगु यात छगु असंख्येय कल्प जुइ धइगु बुद्धवचन पाय्‌छि जूगु दु ।

४) *महाकल्प*-नीगु अन्तर कल्पया प्यंगु गुणा ८० तक अन्तरकल्प वितेजुया वंगु यात महाकल्प धाइगु खः ।

थ्व हिसाबं प्यंगु असंख्येय कल्प वितेजुया वंगुया छगु महाकल्प खः ।

गुकथं धासा सछिगु योजन ताः हाकगु गोदाम भण्डारे च्वंगु ईका पुसा भरे याना सछिं वर्षे छग्व छग्व ईकाग्व प्याहांवनी बले गुलिबर्षे दक्व ईकाग्व प्याहां वनी । व स्वयानं अधिक वर्ष वनीबले छगु महाकल्प वनीगु जुयाच्वन, धइगु अधिधर्म कोशे उल्लेख जूगु दु ।

असंख्येय कल्प प्यंगु प्रकार दु ।

संवर्तकल्प ।संवर्तस्थायी कल्प । विवर्तकल्प । विवर्तस्थायी कल्प ।

संवर्तकल्प धइगु (प्रलयकाल) स्वंगुप्रकार दु। गुगु बखते संसारे मि छव्या वइगु अग्नि प्रलय जुइ। वयात तेज संवर्तकल्प धाइगु खः ।

गुगु बखते संसारे लखं त्व पुइगु जल प्रलय जुइ । वयात आप (जल) संवर्त कल्प धाइ ।

गुगु बखते गोफय् वइगु वायु प्रलय जुइ । वायु संवर्तकल्प धाइगु खः । युलिस्वंगु प्रलय काल यात संवर्तकल्प धाइगु खः।

अग्नि व वायुयागु प्रलय काल- जब संसारे न्हापां अग्नि प्रलय जूइ । संसारे मिछव्या वइगु अग्नि प्रलय जुया लिपा हानं भृष्टि जुइ । भृष्टिया लिपा हानं अग्निप्रलय जुइ । थुगुप्रकारं भृष्टि जुया न्हयूको तक अग्नि प्रलय जूइवले लिपा च्याको (८) तक जल प्रलय जुइ । थुगु प्रकारं अथे जुंजुं न्हयूको तक जल प्रलय जुइ धुंका हानं न्हयूको अग्नि प्रलय जुल धासा वा प्रलय कालया संख्या ६२ तक पुरा जुइ । अनंलि (६४) ख्वी प्यको तक वायु गोफय् वइगु प्रलय जुइ । अग्नि वा वायु यागु प्रलय काल थये जुइगु खः। धइगु बुद्धोपदेश कनातगु दु । थ्व महायान सूत्रे कना तगु खः ।

संवर्तस्थायी कल्पे - च्वे कनागु अग्नि वायु प्रलय जुया लिपा भृष्टि जूगु विचेयागु ई व्यः यात संवर्तस्थायी कल्प धाइगु खः गुकथं धासा छगु ग्रामे अग्नि प्रलय जुइवले व ग्राम लिपा न्हापाया थ्यें जागु निर्माण जूइमखु । नष्ट रुपं जुया च्वनी । थुगु प्रकारं कल्पया दको वस्तु नाश जुइवलें अग्नि शान्त जुया वनी । अनं लिपा न्हूगु कल्प निर्माण जूइ । महावृष्टि जुइ मखु । अजागु अवस्थाय् च्वंगु समय ईव्यः यात संवर्तस्थायी असंख्येय कल्प धाइगु खः थ्व

संवर्त स्थायी असंख्येय कल्पनं महाकल्पया छगु चौथाइ काल बराबर जुइ। संवर्तस्थायी कल्प धइगु प्रलय जन्य शून्य अन्धकार जूगु यात धाइगु खः।

विवर्तकल्प - वृष्टि जुया उत्पन्न जूगु बखते महावृष्टि जुया च्वंगु कालं निसें हया चन्द्रसूर्य यागु भ्रमण काल तक व्याप्त जूगु ई व्यो समय यात विवर्त कल्प (असंख्येय कल्प) धाइगु खः।

विवर्तस्थायी कल्प - प्राणी पिंगु स्थिति असंख्येय कल्पया ६४ तक अन्तर कल्प पुरा जुइबले यदि प्रलय जुल धासा छगु लाख करोड, चक्रवाड देश ग्राम नगर फुक छकलं नाश जुया छगु जुइ। अनंलि अनावृष्टि जुइ। अनंलिपा अति वृष्टि जुइ। अनंलिपा दुर्भिक्ष जुइ। थुजोगु समय यात विवर्तस्थायीकल्प धाइगु खः।

थुजोगु अग्नि व वायु प्रलय कालेजन्मकावइपिं प्राणी पिन्त आपालं दुःख जुइ। नरके च्वना दुःख जूगु स्वया अपो असह्य रूपं अपाल दुःख जुइ। नरके च्वना दुःख जूगु स्वया अपो असह्य रूपं दुःख जुया च्वनी। सम्पूर्ण प्राणीपिसं थौंया मनुष्य जन्मे अकुशल कर्म याना मृत्यु जुया वपिं क्लेश धारीत नरकं च्युतजुया द्वलंद्वोवर्ष तकं नरकं याहां वये मफया च्वंपिं फुक प्राणीत प्रलय काल विवर्तकल्पे मुनष्य जुया जन्म का वइ। अबलेनं दुःख भोग याना च्वनीगु जुल धइगु सीका बोधिसत्वपिसं बोधिचित्तोत्पाद याना प्रलय काले उत्पन्न जूवने म्वाक बोधिसत्व चर्य बुद्धकार्य थुगु जन्मं निसें भिंगु आचरण याना याकनंहे बुद्धत्व पद लाभ याना वनेगु कृतःयाइगु जुया च्वन। अये जूगुलिं सुयातनं मने दुःख ताइगु अकुशल कर्म याना जुये मज्यूगु जुल।

थ्वहे कारणं सकल प्राणीपिं अपाय गति भूमि मवाकेगु उपाययाना थ्व उपाय कौशल्य प्रयोगयाना अपायगति नरक भूमिसंग्रह सूत्र- बोधिसत्वं सफू च्वया सफू प्रचार याना तगु खः। थ्व बोधिसत्व प्रणिधान सूत्र खः।

प्राण पिहां वनिगु मार्गया फल

भगवान बुद्धं प्राणीगणपिं मृत्यु जुइबले शरीरे च्वंगु प्राण नवद्वारं पिहां वनिगु मार्गफल थथे कना बिज्यागु दु।

स्वाम्रिगामिन स्वर्गस्य विन्दुनारुप वेहिनः।
ऊर्ध्वेन रुपधातुश्च शुभन्तं गवि भेवितम्।

सकल प्राणीपिनि थः गु शरीरे च्वंगु प्राण वायु पिहांवनि बले विन्दु रुप जुया वनी। यदि भिंगु मार्ग पिहां वन धासा स्वर्ग बास जुइ। ऊर्ध्वस्थान (चसुप्वालं) पिहां वन धासा रुपधातुयानं च्वेलागु उच्च स्थाने भिंगु सुखमय मोक्ष (निर्वाण) भुवने बास जूवनी। तर निर्वाण लाभ मजूतले थथे जुया च्वनीगु क्वे कनागु दु।

यक्षो भवति नासानां कर्णा भ्यां किन्नरं तथा।
चक्षुभ्यां यदि गतो वेव नरराजो भविष्यति॥

न्हाय्प्वालं प्राण पिहां वंसा यक्ष जुया उत्पन्न जूवनी। न्हाय्पनं प्राण पिहां वंसा किन्नर जुया उत्पन्न जूवनी। मिखां प्राण पिहां वंसा मनुष्य लोके मनुष्य नातुं जुया उत्पन्न जूवनी। धर्मात्मा त्यागी तप ध्यानं सिद्धि लाभ याइ पिसं देह त्वः ता वनीबले यदि मिखां पिहां वन धासा देवराज समान मनुष्यया जुजु जुया उत्पन्न जूवनी।

वाकद्वारस्य प्रेतानां मुत्रेण तीर्यकस्तथा।
अपाने नरकं यान्ति मोक्षाणां गतिरन्यथा।
हस्तपाद तथा यान्ति पशुपंछिगतो भवेत्॥

पैशुन्यवादीत म्हुतुं प्राण पिहां वनी। पैशुन्यवादी खरवाक याइपिंम्हुतुंतुं प्राण पिहां वना प्रेतलोके उत्पन्न जूवनी। लिंगद्वारं प्राण पिहां वंसा तिर्यक लोके उत्पन्न जूवनी। अपाने गुवद्वारं गण पिहां वनीपिं नरके उत्पन्न जूवनी। ल्हा व तुतिं प्राणपिहां वन धासा पशुपंछि जू वनी। थुगु प्रकारं प्राणी पिसं कर्मभोग याना जुइगु जुल।

यदि प्राणायाम उचित समये यसुप्वालं प्राण पिहाँ वने फत धासा सुगतिलाभ जुइ। तर अन्तिम काले मनूस्ये विचं प्राणायाम याना प्राण पिहाँ वन धासा प्राणघात (आत्महत्या) यागु तुल्य जुया दुर्गति बास जुइ। व अकाल मृत्यु धाइगु खः। उकीं विचं प्राण त्याग याये मज्यूगु जुया च्वन।

आत्महत्या यागु फल

आत्मानमात्मना हृत्वा विष शस्त्रानलादिभिः।

वसन्ति नरके घोरे ते ऽ पि सर्वेरूपन्विताः।

गुम्हेसिनं थःथम्हं विषनया, थःगु शस्त्रं किया, खिपतं चिना, थःगु म्हे मिछ्यूयेका आत्महत्या याना मृत्यु जूपिं भयंकर नरके बास यावनी। थः थम्हं थःगु शरीरे चोट परे जुइक आत्मघात याइपिं ग्यानापुगु नरके प्रेत जुया दुःख स्यूवनी धइगु कर्मसूत्रे कनातगुदु। अजागु कर्म विपाक कथानं कनातगु दु।

स्वस्वकर्मकृतं चैव कर्मभूमि प्रदर्शकः।

दुर्गतिं सुगतिं चैव स्वकर्मेण फलं भवेत्॥

थःगु कर्म गुजोगु खः उजोगु कर्म भूमि क्यने यंकीगु जुया च्वन। दुर्गति जूसां सुगति जूसां थःम्हं यागु कर्म भोग कर्म विपाक भोग याना जुइ। धइगु बुद्धं सकल यात कना विज्यागु खः।

संसारयागु बन्धने लाइगु राग द्वेषमोहयागु तृष्णाकथा च्वंम्ह चित्तं थःतहे नरके कुतका छ्वई। अजाम्ह शत्रु समान राग द्वेषमोह यागु तृष्णारूपी छें च्वना लोभं थः जक सुख भापीगु पंजले च्वंम्हचित्त यागु वशेच्वना पिने सुला च्वनेगु याउँका च्वंसानं गुवलेनं सुखलाभ जुइमखु। लिपा द्वलछिगु दुःख लिउ लिउ वया काल न्ह्योनेच्वं वइबले थःगु प्राणयात कष्ट जुया मृत्यु जुइ। रागद्वेषमोहं दुर्गति जू वनी।

कोमल जुया च्वंगु क्यातुगु म्हे क्वागु लखं वा क्वागु चिकंनं पुइबले असह्य धा जुइ। अथेहे प्राणीपिन्त मने दुःख तायूका व्यूम्हेसिनं अकर्तव्य याइ। वयात भविष्ये सुखलाभ जुइगु मार्गन्ह्योने वइमखु। मीं पूगु थ्यें दुःख जक जुया च्वनी।

यथे धका भगवान बुद्धं प्राणी पिंगु आशय सीका पुण्य साधन यायूगु शक्ति

बल्लाकेत क्षमा धारी जुइगु बोधि ज्ञान धारणा याना च्वनेगु थ्व जीवनया सारत्व खः धइगु शिक्षा सम्वर कना विज्यात। शिक्षा सम्वरे दुर्गति जुइगु ज्या यायेमते धका आपलं ज्ञान कना तगु दु। शिक्षासम्वर धइगु बोधिज्ञान खः।

शिक्षासम्वरे बुद्धं थये कना तगु दु। गुम्हेसिनं शिक्षासम्वर यागु ज्ञान धारणायाना शान्त जुया च्वनी। व लिपा सुखावती वास जूवनी बले बुद्धत्व सिद्धिलाभ जुया निर्वाणगति प्राप्त जुइ।

स्वंगुप्रकारया पाप पुण्य कर्म

संसारे सम्पूर्ण प्राणीत शुभ-अशुभ कर्म लाभ जूइगु स्वंगु प्रकारया पाप-पुण्य कर्म दु। १) दृष्ट धर्म वेदनीय कर्म। २) उत्पद्य वेदनीय कर्म ३) अपर पर्याय वेदनीय कर्म।

१) दृष्ट धर्म वेदनीय कर्म- थुगु जन्मे पाप पुण्य यागु फल लाभ जुइगु कर्म। गन उत्पन्न जुइ। अनया जन्म कर्म फल विपाक जुइ।

२) उत्पद्य वेदनीय कर्म - मेगु जन्मे कर्मफल लाभ जुइगु कर्म। पश्चात्वर्ती जन्मे फल विपाक जुइगु कर्म।

३) अपर पर्याय वेदनीय कर्म - मेगु स्वंगु जन्मया न्हापा व लिपा यागु जन्मया निगु कर्म विपाक भोग याइगु व अथेहे जन्म जन्मान्तरे कर्मफल लाभ जुइगु विपाक दुःख कर्म।

थुजागु प्रकारं प्राणी पिसं स्वंगु कर्मलाभ जुया च्वनीगु उत्तम मध्यम अधम धर्मक्रिया द्वारा कर्मभोग याना च्वनीगु जुया च्वन।

भगवान् बुद्धं थ्व आज्ञा जुया विज्यागु दु।

मृषावादप्रसंगाच्च सर्व शिक्षाऽभ्यति क्रमे।:

प्रतिक्षेपण सावद्यात् मद्यादेवान्य गुप्तये॥-

अर्थात मृषावाद (फुठा खं) प्रयोग यागु प्रसंग सम्पूर्ण बुद्ध शिक्षा लाभ याये फइमखु। बुद्धशासने च्वनेगु महायान यात श्रद्धामतगुलिं विपक्षि जुगु पाप भोग याइ। मद्यपान यागुलिं बोधिचित्तोत्पाद ज्ञानया शिक्षा अनुसार आचरण यायेफइमखु।

मृषावाद व पैशुन्यवाव प्रयोग याइगु दुश्चरित स्वभाव ख:। थइगु काय दुश्चरित जुया च्वनिगु जुल । काय दुश्चरित दुस्कृति दोषं पंचतत्व कुपित जुया शरीरया मर्म स्थाने आघात जुया वइ । शरीरे च्वंगु पंचतत्व प्रकोप जूइबले वातिक पैतिक श्लैष्मिक क्षुब्धया आयुक्षय जुइगु रोग जुइबले शरीर ग्लानी जुया मरणान्त जुइ । उकीं काय दुश्चरित जुइगु अकुशल कर्म याये मज्यू । थइगु बोधिसत्वं प्रणिधान सूत्रे कना तगु दु । मृषावाद पैशुन्यवादयाना जूगु दोष काय दुश्चरित जुया याकनं मरण जूइगुनं कना तगु दु ।

बोधिसत्व यागु प्रणिधान सूत्रे आयुर्वेद शास्त्रे च्वंगु ज्ञान थुकथं कनातगु दु । मृषावाद पैशुन्यवाद खरवाक याना जूगु दोषं त्रिदोष (वातपित्त कफ) शरीरे च्वंगु पंचतत्व पृथिवी जल तेज वायु आकाश धातु प्रकोप जुया शरीर ग्लानी जुया वनी । सदां रोगी जुया च्वनी । मृषावाद पैशुन्यवाद खरवाक याना जूगु दोषं वात पित्त कफ विकार जुया शरीरयात वधक याइम्ह जुइ । सुनानं वधक याइगु मखु । राग द्वेषमोहया वशे च्वंगु फलं वात पित्त कफ बढे जुया रोग जुइगु । मृत्यु जुइगु मभिंगु स्वभाव मदेका बीगु कारणे उपाय कौशल्य प्रयोग यागु बोधिसत्वया प्रणिधान जुया च्वन । अल्पायु जुया अल्पफल भोग याये मालिगु मूर्ख पिसं थुजागु कर्म याना च्वनी । थइगु बोधिसत्वं थुकथं बुद्धोपदेश कनातगु दु ।

मूर्खानां पण्डितो द्वेषो महायानंच क्षेपकम् ।
तत्र ते मृत्युकाले ऽ स्मिन् रौरवं नरं व्रजेत ॥

मूर्खपिसं पण्डितयात द्वेषभाव याना च्वनी । अथेहे महायान यात हीनभावं क्वह्यंका च्वनी । अजापिं मृत्युकाले रौरव नरके पतन जूवनी । उकीं छिमिसं सुयातनं हीन भावं क्षेपक जुये मते ॥

द्रोहत: संस्कृत येन न मन्येना ऽ पठेन च ।
अश्रद्धा निरयं यान्ति दुर्गतिं न सुखालये ॥

गुम्हेसिनं संस्कृत विद्या यात द्रोह याना च्वनी । संस्कृत विद्या संस्कृत भाषा यात द्रोह याना च्वनी । संस्कृत विद्या संस्कृत भाषा यात अनादर याइ । श्रद्धा मतइ । संस्कृत शास्त्र नष्ट याइ। अजापिं दुर्गति वास जुया नरके पातन जू

ब्वनी। सुखालये निर्वाण लाभ जुइगु मार्ग खनी मखु ॥

बोधिसत्वं भक्तजन शिष्य पिन्त आज्ञा जुया विज्ञात - हे शिष्य कुलपुत्रपिं अल्पायु भोग याइपिं दृष्टपिसं थुजागु खुगु क्लेश धारणलाई। राग-छलकपट याना थः स्वार्थी जुइत अपो राग कया च्वनीगु। प्रतिघ-द्वेष भाव याइगु।

मान अभिमानयाना जुइगु। अविद्या-मोहे भुले जुया मूर्ख ज्ञान धारणा याइगु। कुदृष्टि खराप दृष्टि तया जुइगु। विचिकित्सा- उत्तम महायान यात लिपा वोगु अष्टजुइ धुंकल धका कुंखिना जुइगु। थुजागु खुगुप्रकार क्लेश लिप्त जुम्ह व्यक्ति नरकेपतन जुया च्वंगु कर्म विपाक कना तगु दु।

(१२) फिं निगु प्रकारया अकुशल मूल चित्त दु।

(८) प्रकारया अकुशल लोभमूल चित्त।

२) निगु प्रकारया अकुशल द्वेषमूल चित्त।

२) निगु प्रकारया अकुशल मोह मूल चित्त।

थुलि फिं निगु प्रकारया चित्तं राग द्वेष मोह क्लेश धारणा याम्ह गुगु हालतेनं सुगति लाभ जुइमखु। थ्व फुक अपाय गति लावनिगु कुकृत्य जुया च्वनी। किंचितमात्र क्लेश स्वभाव जूसानं कर्म भोगमयायूकं पाप फुना वनीमखु। चित्ते क्लेश लिप्त जुया हे च्वनी।किंचितमात्र क्लेश स्वभाव जूसानं कर्मभोग मयायूकं पाप फुना वनीमखु। चित्ते क्लेशं लिप्त जुया हे च्वनी। अजापिंके बोधिचित्तोत्पद याना भिंगु प्रणिधानयायूगु शक्ति दइमखुगु जुल। धइगु कर्मविपाक सूत्रे कनातगु दु।

क्लेश किंचित् मृदु। क्लेश मध्य। क्लेश अधिमात्रता।

जू वनिगु क्लेश कर्म यागु अंश प्रयोग याना ल्याय्मदु। छुं नं. जूइ मखु धका थगु चित्त आवरण जुइका च्वनी। व क्लेश मृदु क्लेश मध्यं लिप्त जुइका च्वनीगु खः। जवर्जस्ति मिचे याना यदी प्रयोगयात धासा क्लेश अधिमात्रता जूवनी। थुजोगु यात भावना हेय क्लेशं लिप्त जूगु आस्रव धर्म धाइगु खः।

च्वेकनागु क्लेश कर्मया अंश भ.त्रना हेय् क्लेशं च्यागु प्रकारया लोभमूल चित्त, निगु प्रकारया द्वेषमूल चित्त, निगु प्रकारया मोहमूल चित्त जुया वइगु दु।

अदत्तादानयाना काइगु। अनेक छलकपटं लोभ याना हरण याना यंकीगु

लोभ मूल चित्त खः। विचिकित्सा व औद्धत्य यागु सम्वद्धे मोहजुया अकुशल कर्मयाइगु मोहमूल चित्त खः। प्राणीपिंगु व थः यिति पिंगु नुगः ख्वेकेत जर्वजस्ती अकुशल कर्मयाइगु द्वेषमूल चित्त खः। विचिकित्सा व औद्धत्य यागु सम्वद्धे मोहजुया अकुशल कर्मयाइगु मोहमूल चित्त खः। थुजागु क्लेश मूल चित्तं पंचमहापातके लाइगु क्लेश चित्त धारक लिपा अपाय गति भूमि कुतुं वनीगु जुल।

उकिया कारणे भगवान बुद्धं थ्व संसार यागु सम्पत्ति फुक अनित्य धका वहिर्धाशून्यता ज्ञान कना विज्यागु बोधिज्ञान लुमंका सकलयात समानयाना चतुर्ब्रम्ह विहार पालन याय्गु निर्देश ज्ञानं शील पालन याना प्रणिधान याय्गु बोधिचित्तोत्पाद याना जूगु पुण्यं फुक दुर्गतिं भयमदया निर्वाण मार्ग थ्यनीगु जुल॥

उद्धार यायगु दान

भगवान बुद्धं बोधिसत्वपिन्त आज्ञा जुया विज्यात हे जिनपुत्रपिं विमला बोधिसत्व भूमिस च्वंम्ह बोधिसत्वं थथे प्रणिधान यानाच्वन । अप्रमेय कल्पं निसें भविष्यया अन्तिम पराकाष्ठा तकनं अनेक नरक भोगयाना खुगुगति पतन जुया प्यंगुयोनि अण्डजा, स्वेदजा जरायुजा औपपादुका योनि उत्पन्न जूवना दुःख भोग याना जूपिं प्राणीपिन्त उद्धारयाये कारणे आपालं उपाय कौशल्य प्रयोग याये । प्राणी पिंगु नामं अनेक दानधर्म याये । सकल अपाय गति भूमितापिं प्राणी गण उद्धार जुये फय्मा धका प्रणिधान याना अनेक प्रकार या यावत छुतक दु । व फुक अन्न जाकी बजी फलफुल वस्त्र सय्या खाता लासा वस्त्र तिसा, वास, सफू, कलम इत्यादी दान याना वन । दानयागु प्रणिधान सफल जुया गुलिं प्राणीगण उद्धार जुया त्रायत्रिंशा भुवने देवपुत्र जुया बुद्ध क्षेत्रे चक्रवर्ती जुजु जुया उत्पन्न जूवल । उवलेनं अनेक दान धर्म याना अन्तिमकाले देहत्याग याना सुखावती भुवने अमिताभ तथागत दर्शन लाभ जुया अमिताभ तथागत या न्ह्योने च्वना धर्मोपदेश न्यना बोधिसत्व महासत्व जुया च्वन । उकीं प्राणी पिन्त उद्धार याय्गु प्रणिधान याना दान धर्म याय्गु महायान चर्य सुखावती भुवने बास जूवने दइगु खः । भविष्ये बुद्ध जुये दइगुनं खः धइगु बुद्धोपदेश महायान सुत्रेनं कनातगुदु । सुखावती बास लाभ जुइमा धायेवं लाभ जुइमखु ।

भगवान बुद्ध जातक यागु खँ कना विज्यात- पूर्वकालेउत्तरापथे बज्रवती नगरे सुप्रिय पिण्ड जुजुया जातके श्राद्धकर्म याना दुर्गति जूपिन्त उद्धार याना ब्यूगु दु । व सुप्रिय पिण्डराजां मृत्यु जया वंपिंगु नामं अनेक दान याना श्राद्धकर्मयाना दुर्गतिं उद्धार याना बोम्ह खः । अनं न्हापा पूर्वजन्मेनं ब्राम्हण जुया जन्म कावले मृत्यु जुया वपिंगु नामं आपालं दान धर्म याना षोडस नरकं उद्धार याय्त षोडस श्राद्धयाना अनेक दानपुण्य याना बोगुपुन्यं बज्र वती

नगरे बज्रचण्डाभिध राजाया ज्येष्ठ पुत्र सुप्रिय पिण्ड राज कुमार जुया जन्म कावोगु खः । व जिगु जन्म खः । व राजकुमार सुप्रिय पिण्ड राजा जूबले मृतक पिंगु नामं षोडस श्राद्धयाना अथेहे सांवत्सर श्राद्धयाना अनेक सयादानं लासा फांगा, वस्त्र, तिसा वसः जाकि वजी, कुतुम्व ख्वलं इत्यादि दानयाना षोडस नरके लापिन्त दुर्गतिं उद्धार याना ब्यूगु पुण्य अन्तिम काले सुखावती बास जुया अमिताभ तथागतयागु धर्मोपदेश न्यना दुर्गति लापिं प्राणी पिन्त उद्धार याय फय्‌मा धका प्रणि धान याना च्वंवले अभिताभ तथागतं आज्ञाजुया विज्यात– छ भविष्ये भद्रकल्पे सहानाम लोक धातु उत्पन्न जुइवले व सहानामलोक धातुस शाक्यमुनि तथागत बुद्ध जुइम्ह खः धका भविष्य वाणि याना विज्यागु खः । पूर्वकाले सुप्रियपिण्ड जातक यागु वाखं अलग कनातगु दु ।

षोडसनरकं उद्धार जुइगु दान यायगु थुगु प्रकार खः । (१) प्रेत लोकं उद्धार जुइमा धका लः थल ज्वना च्वंम्ह मूर्ति तया जल–लःथल दान याय्‌गु । थ्व प्रेत लोके मलाय्‌मा धका जलकुम्भ दान (लःथल) दान याय्‌गु खः ।

(२) अग्निकुण्डल नरके मलाय्‌मा धका मकः दान याना वियेगु मकः दानयागु पुण्य अग्नि कुण्डल नरके च्वनेमाली मखु । (३) कण्टक मार्ग क्षुरधार नरकं उद्धार याय्‌गु व अजागु नरके मलाय्‌मा धका लाकां दान याना वियेगु । (४) अन्धकार नरके च्वनेम्वालेमा धका मत दीप दान याना वियेगु । घ्योदिवा वा त्वादिवा मत च्याका दान याना वियेगु (५) ख्वांगु लखे थुना तइगु नरकं उद्धार जुयेमा धका लःघघप आँखोरा लःतया दान याना वियेगु । (६) वैतरणीनदी तरे जुया उद्धार जुइमा धका ओह यागु दुंगा वय्‌का लः वातां तया दान याना वियेमा ।

(७) नदीप्रवाह नरकं उद्धार जुयेमा धका गौ (सा) मूर्ति सिजयागु सा दान याना वियेगु ।

(८) मूर्ख जुया जन्म कायेम्वालेमा धका धर्म शास्त्र सफू दानयाना वियेगु ।

(९) अवीचि नरके च्वनेम्वालेमा धका चिकं तया चिकं थल दान याना वियेगु । चिकं थल दान यागु पुण्य अवीचि नरकं उद्धार जुइ । अवीचि नरके च्वनेमाली मखु । (१०) कर्म भूमिनरके च्वना नुगः मछिंका पश्चाताप कया च्वने म्वालेमा

धका धनद्रव्य लुंया तिसा अनेक प्रकार अन्न जाकी बजी, माय्, मुसु, लहर, तरकारी हलु चि, इत्यादि फकों दान याना वियेगु। परलोके सुख आनन्द जुइ। (१२) लोकान्तरिक नरके च्वनेम्वालेमा धका लासाफांगा खाता फूल, सुकू, आसन दान याना वियेगु। (१३) पूर्व जन्मे यागु पाप मदेकेत छें बुं दान याना वियेगु छें बुं दान यागु पुण्यं बालुका भूमि नरके च्वनेमालीमखु। (१४) रौरव नरकं उद्धार जुयेमा धका छत्र कुसा दान याना वियेगु। (१५) संघात नरकं उद्धार जुयेमाधका त्वहंमा खल तुफी हासा खिपः दान याना वियेगु। (१६) तपन् ताफ्न महारौरव नरके च्वनेम्वालेमा धका लुं ओह, मणि, मोतिमुगा आदि तया आसन दानयाना वियेगु। (१७) रोग कया मृत्यु जूगु दुर्गति मलाय्मा धका फलफूल दान याना वियेगु। अनेक फलफूल दान याना ब्यूगु पुण्यं रोगं संकष्ट जुया मृत्यु जूगु दुर्गति मदया वनी। पापं मुक्त जुई।

कायवाक चित्तं पाप याना जूपिं प्राणीगण दुर्गति मलाय्मा धका प्रणिधानयाना दशदान याय्गु बुद्ध बचन सकलयात कना बोधिसत्वं प्रकाश यात। मन तया न्यं-

गो भू तिल हिरण्याज्य बासोधान्य गुडानिच।

रुप्य लवणमित्याहु दश दान इति स्मृतः॥

गो= सामूर्ति। भू = पृथिवीया नामं चाछकु। तिल = हामो।
आज्य= घ्यो। हिरण्य = लुं। बास = कपाय्।धान्य= वा। गुड = चाकु।
रुप्य = ओह। लवण = चि।थुलि फिता दान याना बीगु यात दश दान धाइगु खः।

आर्य अवलोकितेश्वर पूजायाना वा बुद्ध पूजायाना फिता बस्तु यात संकल्प याना मृत्यु जुया वंम्हसियागु नाम कया गुर्जुयात दान याना विये। मृतयु जूम्ह दान पारमिता ज्ञाने लीन जुया दुर्गतिभोग याये माली मखु। धका बुद्धं कना बिज्यागु खः। अनेक नरकं उद्धार जुया सुखावती वास जुइगु धका बुद्धं कना विज्यागु दु।

पूर्वकाले धातु तेजराज कुमार जुया जन्म कावले- थुजागु दशदान याना दुर्गति लापिन्त उद्धार याना व्यूगु ६द्धया धातुतेज राज कुमार जातके कना तगुदु।

पूर्वकाले सुप्रिय पिण्ड नुगु नुया जन्मकाबसेन- दशावम्ह्याना व्यूगुलिं सुखावती वास जूगुनं जातकय्‌यागु बाखं कना तगु दु। थुजागु दान याय्‌गु यात मखुथका मात्सर्य चित्त नुया च्वंम्ह फिगु नरके पतन जूवनीगु नं बाखं कनातगु दु। जीवितकाले जूसानं दश दान याना वनेगु आपालं पुण्य लाभ जुया अन्तिम काले सुखावती वास जुइगु भगवानबुद्ध कना बिज्यागु खः। सकल प्राणी उद्धार जुइमा धका धर्म ज्ञानज्योति बोधिसत्वं प्रणिधान यानाच्व प्रणिधान सूत्र च्वयातगु जुल।

क्लेश मदेकेगु उपाय

थ्व प्रणिधान सूत्रकथं बोधिचित्तोत्पाद याना प्रणिधान याय्‌गु क्लेश मदेकेगु उपायकौशल्य खः । धर्म याये बले महायानया बोधि चित्तं बोधिप्रस्थान चित्त बोधिप्रणिधि चित्त बोधिपरिणामना याय्‌गु स्वंगु ज्ञानयात विचार याना प्रणिधान याय्‌गु खः ।

प्रणिधान मयास्ये खालि थः छम्ह जक तरे जुइमा जय जुयेमा धका कामनायाना धर्मयाना च्वंसानं संसारं तरे जुइत अपालं कल्प तकं ताउमाम्ह जुया च्वनी । अयेजूगुलिं बोधिचित्तं प्राणि पिन्त स्वया खुगुगति लापिं प्राणि पिन्त दया करुणा तया पूर्व जन्मे मां अवु जुया वोपिं पक्का हे खः धका सीका सकलें याकनं थ्व संसार यागु दुःख जन्ममरणं छुटे जुया थ्व संसारं तरे जुया वने फय्‌मा धका कामनायाना उत्तम महायान चर्ययाना श्री अमिताभ तथागत विज्याना च्वंगु सुखावती बास लायेमा धका प्रणिधान याना बुद्धधर्म यायेमागु जुल । प्राणीपिन्त जुया च्वंगु अनेक दुःख ल्वमंका थः याकचा सुख सियेमा, आमदानी छें वुंयको दयेमा धका धर्मयाना बुद्धयागु सुदृष्टि दइमखु । धर्मयाना च्वंगु व्यर्थ जुइ । षट्‌गति लापिं प्राणिपिन्त दुःख जुया च्वंगु लुमंका सकल प्राणी उद्धार याये फय्‌मा धका प्रणिधान याना धर्म याना च्वनेमा । अन्यथा थःनं खुगुगति वना दुः खः स्यूवने माली । उकीं नरकया दुःख ल्वःमंके मज्यू । प्राणी प्राणी पिंगु दुःख लुमंका बोधिचित्तोत्पादयाना सकल प्राणी उद्धार याये फय्‌मा धका प्रणिधानयाना महायान चर्य यायेमा धइगु बुद्धोपदेश शिक्षा सम्वरे कना तगु ज्ञान सीका च्वनेमा । अलेतिनि थम्हसंसार तरे जुइगु बोधिज्ञान लाभ जुया निर्वाण जुया वने दइगु जुल । अतः क्लेश मदेकेगु उपाय कौशल्य प्रयोगयाना प्रणिधानयाये मागु जुल । जगत प्राणी उद्धार जुयेमाल ॥

इति धर्म ज्ञान ज्योति बोधिसत्व प्रणिधान सूत्र समाप्तम्‌ ॥

थुजापिं गनवनी

थ्व कर्म विपाके च्वंगु आधारित कविता रचना नूगु खः।

(इन्द्र वज्रा छन्द नेपाल भाषा)

रागादि क्लेशे असती विहोसी।
मोहान्धकारे अतिकं विसंगी॥
जुयाव च्वंपीं कचुवा प्रमादी।
थुजापिं प्राणी निरये वनीसो।१।

कुचालदागा तइगू दुसाखँ।
फस्ता खंल्हाना अविश्वासि जूया॥
घमण्डि बाचा महिता कुशीला।
थुजापिं प्राणी निरये वनीसो।२।

कुतुम्वनाता उपरे विरोधी।
चण्डाल चर्चा अविवेकि द्रोही॥
जासूसि ताक्सी थसिला पाकूसी।
थुजापिं प्राणी निरये वनीसो।३।

विश्वासि घाती फटहागुमानी।
विसिद्धि व्यर्थे विपरीत वानी॥
तमोगुणी फोंकि असाधु व्यक्ती।
थुजापिं प्राणी निरये वनीसो।४।

म्वागू खंया निस्फल तर्क याई।
सुयांमला भासविया त्वह तै।
व्यर्थेफमेलां अपराधयाई।
थुजापिं प्राणी निरये वनीसो।५।

हिंसादि कर्म अतिकं कुवानी ।
मुर्ख जुया देथितिज्ञां कयाज्वी ॥
अज्ञानरागं कुमती तया ज्वी ।
थुजापिं प्राणी निरये वनीसो ।६।

मभींगु ईखं मनवुष्ट ज्वीका ।
प्रज्ञापराधी अभिंमानि जूया ॥
असत्य वार्ता चुगलीयाना ज्वी ।
थुजापिं प्राणी निरये वनीसो ।७।

अज्ञानयाराग कया च्वनीपिं ।
मनेन्द्रियें शुद्धि बुद्धी मगापिं ॥
पुण्याग्रहे भिंगु विचा मयापिं ।
थुजापिं प्राणी निरये वनीसो ।८।

पर्मार्थमार्गे विपरीत ज्वीपिं ।
संसार मार्गे रति ज्वीगु स्वैपिं ॥
कुवृत्तिमार्गे लयता जुईपिं ।
थुजापिं प्राणी निरये वनीसो ।९।

उकीं अधर्मे मन ब्वां मवंका ।
च्वनेगु ज्ञाने हितचित्त जूया ॥
कल्याण ज्वीगू सकलें प्रजाया ।
थ्व बोधिचित्तं प्रणिधान याये ।१०।

रचयिता:- **पं. सद्धर्मराज बज्राचार्य शास्त्री**

(निरयया अर्थ गुबलेनं सुख मदइगु नरक लोकयात धागुख: ।)
प्रजाया समास-प्रकर्षेण जायते इति प्रजा= प्राणीगण

सद्धर्मराज बज्राचार्य अनुवाद व संकलन याना पिदंगु सफू

१. सद्धर्मपुण्डरीक वैपुल्य सूत्र । नेपाल भाषा ।
   बुद्धयान सिद्धान्त–आधारित ।
२. बुद्धजननी मायादेवी व लुम्बिनी । मायादेवीया अतीत कालयागु
   बौद्ध इतिहास ।
३. कर्मफल यागु वाखं । कर्म विपाक फल ।
४. बुद्ध स्तोत्र धारणी पाठ ।
५. न्ह्यगु तुतः स्तोत्रमुना । नेपाल भाषा अर्थ सहित ।
६. ॐ मणि पद्मे हुँ । आयु चिक शरीर त्वादिवा समान धइगु ज्ञान सहित बुद्धोपदेश ।
७. सुवर्णा नृपावदान । सुवर्ण जुजुयागु परिचय ।
८. आदि बुद्ध वज्रसत्व व प्रज्ञापारमिता सम्वाद ।
९. समाधिराज सुत्र । नेपालभाषा ।
१०. बौद्ध सन्ध्याभाष बोध ।
११. वंशावली बौद्ध इतिहास । नेपाले बुद्ध बिज्यागु, दीप खा व इति लन्य हिती,
    आलोक हितिया वंशावली संकलित ।
१२. यम द्वार अवदान धर्म ज्ञान ज्योति बोधिसत्व प्रणिधान सूत्र धातुतेज राजकुमार
    जातक सहित ।

क्रियासंग्रह क्रिया समुच्चय – प्रकाशने वना च्वंगु दु ।